RNI NO. MAHMAR/2020/84035

Its 100% guaranteed course
सबसे आसान तरीकेसे
अंग्रेजी बोलना
सिखानेके लियेही
हम जाने जाते है।
9028851719
Sachin Sir's English Speaking

BAHUJAN SAURABHA
बहुजन सौरभ

उपलब्ध आहे!
मिस्त्री, टाइल्स फिटर, पेंटर, कारपेंटर, प्लंबर इत्यादीसाठी खालील नंबर वर संपर्क करावा.

संपर्क
मो. 8482839451

बुधवार, ०५ नोव्हेंबर २०२५ | वर्ष : ५ | अंक : २२७ | दैनिक | किंमत : ₹ ५/-
Wednesday, 05 October 2025 | Year : 5 | Issue : 227 | Daily | Rate: Rs. 5/-

246 नगरपरिषदा, 42 नगरपंचायतींसाठी मतदान

महाराष्ट्रात निवडणुकीचे बिगुल!

मुंबई : राज्यातील 246 नगरपरिषदा व 42 नगरपंचायतींच्या एकूण 288 सदस्यपदासाठी आणि थेट अध्यक्षपदाच्या सार्वत्रिक निवडणुकांकरिता 2 डिसेंबर 2025 रोजी मतदान होणार आहे. तर 3 डिसेंबर 2025 रोजी मतमोजणी होणार असून या सर्व नगरपरिषदा व नगरपंचायतींच्या कार्यक्षेत्रात आजपासून आचारसंहिता लागू झाली आहे अशी घोषणा राज्य निवडणूक आयुक्त दिनेश वाघमारे यांनी पत्रकार परिषदेत केली.

दिनेश वाघमारे यांनी सांगितले की, या निवडणुकांसाठी उमेदवारी अर्ज दाखल करण्यास 10 नोव्हेंबर 2025 पासून सुरुवात होईल. अर्ज दाखल करण्याची अंतिम तारीख 17 नोव्हेंबर 2025 असेल. उमेदवार अर्जाची छाननी 18 नोव्हेंबर 2025 रोजी होईल. निवडणूक निर्णय अधिकाऱ्यांच्या निर्णयाविरुद्ध अपील नसलेल्या ठिकाणी 21 नोव्हेंबर 2025 पर्यंत. तर अपील असलेल्या ठिकाणी 25 नोव्हेंबर 2025 पर्यंत उमेदवारी अर्ज मागे मागे घेता येतील. मतदान 2 डिसेंबर 2025 रोजी सकाळी 7.30 ते सायंकाळी 5.30 पर्यंत मतदानाची वेळ असेल. मतमोजणी सर्व संबंधित ठिकाणी 3 डिसेंबर 2025 रोजी सकाळी 10 वाजेपासून सुरु होईल. निकाल जाहीर झाल्यानंतर नगरपरिषदा व नगरपंचायतींच्या क्षेत्रापुरती आचारसंहिता संपुष्टात येईल असं त्यांनी सांगितले.

राज्यातील महापालिकांच्या निवडणुका कधीपर्यंत होणार?

मूंबई : सगळ्या राजकीय कार्यकर्त्यांना घोषणेची प्रतिक्षा होती, ती अखेर झाली. राज्य निवडणूक आयोगाने राज्यातील नगरपरिषदा आणि नगर पंचायतींसाठी निवडणूक कार्यक्रम जाहीर केला. पण, महापालिकांच्या निवडणुका कधी, असा प्रश्न उपस्थित झाला. याबद्दल राज्याचे निवडणूक आयुक्त दिनेश वाघमारे यांना विचारण्यात आला. त्यांनी यावर आयोगाची भूमिका स्पष्ट केली. राज्यातील 246 नगरपरिषदा, 42 नगरपंचायतींसाठी निवडणूक जाहीर झाली आहे. या निवडणुकीतून 6 हजार 849 सदस्य आणि 288 अध्यक्ष निवडले जाणार आहेत. यासाठीचा सविस्तर कार्यक्रम घोषित करण्यात आला. निवडणूक आयोगाने ही घोषणा केल्यानंतर महापालिकांची निवडणुकीबद्दल प्रश्न विचारण्यात आला.
स्थानिक स्वराज्य संस्था निवडणुकीचा कार्यक्रम आयोगाने जाहीर केला आहे. राज्य निवडणूक आयुक्त दिनेश वाघमारे म्हणाले, '31 जानेवारीच्या पूर्वी आम्हाला सगळ्या निवडणुका घ्यायच्या आहेत. सर्वोच्च न्यायालयाचे तसे आदेश आहेत. कोणत्याही परिस्थिती निवडणुका घ्या, असे आदेश आहेत.'

पहिल्या टप्प्यातील निवडणूक कार्यक्रम

अर्ज दाखल करण्याची तारीख - 10 नोव्हेंबर 2025
अर्ज दाखल करण्याची अंतिम तारीख - 17 नोव्हेंबर 2025
अर्जांची छाननी - 18 नोव्हेंबर 2025
अर्ज माघारी घेण्याची अंतिम तारीख - 21 नोव्हेंबर 2025
आक्षेप असलेल्या ठिकाणी अर्ज माघारी घेण्याची अंतिम तारीख - 25 नोव्हेंबर 2025
निवडणूक चिन्ह व उमेदवारांची अंतिम यादी जाहीर होण्याची तारीख - 26 नोव्हेंबर 2025
मतदानाची तारीख - 2 डिसेंबर 2025
मतमोजणीची तारीख - 3 डिसेंबर 2025
किती मतदार आणि मतदान केंद्र असणार?
पुरुष मतदार - 53,79,931
महिला मतदार - 53,22,870
इतर मतदार - 775
एकूण मतदार - 1,07,03,576
एकूण मतदान केंद्र - 13,35

भाजपला मतांवर नाही तर पैशांवर निवडणुका जिंकायच्या आहेत : ममता बॅनर्जी

कोलकाता : देशभरातील 12 राज्यांमध्ये मतदार याद्यांच्या सखोल पुनरावृत्ती प्रक्रियेला आजपासून सुरुवात झाली आहे. बंगालमध्ये राजकीय वक्तृत्व शिगेला पोहोचले आहे. सत्ताधारी तृणमूल काँग्रेस या प्रक्रियेला विरोध करत असताना, विरोधी भाजपचा दावा आहे की मतदार यादीत बेकायदेशीर स्थलांतरितांचा समावेश बंगालच्या लोकसंख्याशास्त्रात बदल घडवून आणत आहे.

ममता बॅनर्जी यांनी निवडणूक आयोग आणि भाजप सरकारवर जोरदार हल्लाबोल केला. पुढच्या वर्षी निवडणुका होत असताना आसाममध्ये एसआयआर का जाहीर केला जात नाही असा प्रश्न त्यांनी उपस्थित केला. ममता म्हणाल्या, 'तुम्ही गेल्या 24 वर्षांपासून कोणत्या मतदार यादीने जिंकत आहात? जर ही यादी खोटी असेल तर तुमचे सरकारही खोटे आहे. आधी तुम्ही नोटाबंदी केली, आता तुम्ही एक नवीन खेळ सुरू केला आहे. मला सांगा, काळा पैसा परत आणला गेला का?' ममता बॅनर्जी यांनी केंद्र सरकारवर आधार कार्ड बनवण्यासाठी लोकांकडून पैसे घेत असल्याचा आणि नंतर त्यांना मान्यता न देण्याचा आरोप केला. त्यांनी सांगितले की त्यांनी आधार कार्डसाठी प्रत्येक व्यक्तीकडून 1000 रुपये घेतले आणि नंतर ते मतदार यादी आणि रेशन कार्डमध्ये वैध राहणार नाही असे सांगितले. ते जनतेची फसवणूक करत आहेत. यावर केंद्रीय मंत्री सुकांता मजुमदार यांनी पलटवार केला की ममता यांना भीती आहे की मृत मतदारांची नावे एसआयआरमधून काढून टाकली जातील, ज्यामुळे त्यांच्या व्होट बँकेच्या राजकारणावर परिणाम होईल. त्यांनी आठवण करून दिली की ममतांनी स्वतः 2002 मध्ये विरोधी पक्षात असताना एसआयआरला पाठिंबा दिला होता. रॅलीदरम्यान ममता बॅनर्जी यांनी पुढे सांगितले की, मतदार यादीतून एकाही पात्र मतदाराचे नाव वगळल्यास केंद्रातील भाजप सरकारचे पतन निश्चित आहे. एसआयआरला राजकीय शस्त्र म्हणून संबोधत ममता यांनी आरोप केला की आयोग केरळ, तामिळनाडू आणि बंगालसारख्या विरोधी-शासित राज्यांमध्ये ही प्रक्रिया राबवत आहे, परंतु भाजप-शासित आसाम आणि त्रिपुरामध्ये नाही. त्यांनी भाजपवर पैशाच्या बळावर निवडणुका जिंकण्याचा आणि बंगालींना बांगलादेशी म्हणवून बदनाम करण्याचा आरोप केला.

टीएमसी एसआयआर विरोधात रॅली काढत आहे.

मुख्यमंत्री ममता बॅनर्जी यांनी एसआयआर विरोधात मोर्चा उघडला आहे. यामध्ये त्यांनी आरोप केला आहे की, भाजप बंगाली स्थलांतरितांना बांगलादेशी म्हणून संबोधून बंगालविरुद्ध खोट्या बातम्या पसरवत आहे. मतदार यादीची विशेष सखोल पुनरावृत्ती करून भाजप बंगालच्या मतदारांना घाबरवण्याचा प्रयत्न करत आहे असा आरोपही त्यांनी केला. ममता बॅनर्जी म्हणाल्या की, भाजप मतांच्या आधारे नाही तर पैशाच्या आधारे निवडणुका जिंकू इच्छित आहे.

ऑक्टोबरमध्ये दिल्ली देशातील सहावे सर्वात प्रदूषित शहर

नवी दिल्ली : ऑक्टोबरमध्ये वायू प्रदूषणाच्या बाबतीत राष्ट्रीय राजधानी दिल्ली देशातील सहाव्या क्रमांकाचे सर्वाधिक प्रदूषित शहर राहिले. एनर्जी अँड क्लीन एअर रिसर्च सेंटरने जारी केलेल्या 'मासिक एअर क्वालिटी स्नॅपशॉट' अहवालानुसार, दिल्लीची सरासरी पीएम 2.5 पातळी प्रति घनमीटर 107 मायक्रोग्राम नोंदवली गेली, जी सप्टेंबरच्या सरासरी 36 मायक्रोग्राम प्रति घनमीटरपेक्षा जवळजवळ तीन पट जास्त आहे. देशातील सर्वात प्रदूषित शहर होते, जिथे सरासरी पीएम2.5 पातळी प्रति घनमीटर 123 मायक्रोग्राम होती. अहवालानुसार, येथील हवेची गुणवत्ता 77 टक्के दिवस राष्ट्रीय स्वच्छ हवेच्या मानकांपेक्षा जास्त होती, तर दोन दिवस 'गंभीर' श्रेणीत होते आणि नऊ दिवस 'अत्यंत वाईट' श्रेणीत होते. धारुहेडा नंतर, सर्वात प्रदूषित शहरे रोहतक, गाझियाबाद, नोएडा, बल्लभगड आणि नंतर दिल्ली होती. टॉप 10 प्रदूषित शहरांच्या यादीत उत्तर प्रदेश आणि हरियाणातील प्रत्येकी चार शहरांचा समावेश आहे, ही सर्व शहरे राष्ट्रीय राजधानी क्षेत्रात येतात.

देशभरातील न्यायिक अधिकाऱ्यांची ज्येष्ठता निश्चित करण्यासाठी एकसमान नियम? सर्वोच्च न्यायालय

नवी दिल्ली : देशभरातील उच्च न्यायिक सेवेतील अधिकाऱ्यांची ज्येष्ठता निश्चित करण्यासाठी एकसमान राष्ट्रीय मानक स्थापित करण्याच्या मुद्द्यावर सर्वोच्च न्यायालयाने मंगळवारी आपला निकाल राखून ठेवला. सरन्यायाधीश बी.आर. गवई यांच्या अध्यक्षतेखालील पाच न्यायाधीशांच्या घटनापीठाने या प्रकरणाची सुनावणी केली, ज्यामध्ये न्यायमूर्ती सूर्यकांत, विक्रम नाथ, के. विनोद चंद्रन आणि जयमाल्या बागची यांचा समावेश होता.

खंडपीठाने असे निरीक्षण नोंदवले की अनेक राज्यांमध्ये, कनिष्ठ न्यायालयांचे दिवाणी न्यायाधीश त्यांच्या संपूर्ण कारकिर्दीत प्रधान जिल्हा न्यायाधीश पदापर्यंत पोहोचू शकत नाहीत. यामुळे उच्च न्यायपालिकेत पदोन्नतीचा त्यांचा मार्ग जवळजवळ अडखळतो. यामुळे अनेक पात्र तरुण वकिलांना न्यायिक सेवेत सामील होण्यापासून रोखले जाते. 28 ऑक्टोबर रोजी घटनापीठाने या प्रकरणाची सुनावणी सुरू केली. उच्च न्यायिक सेवेतील ज्येष्ठता निश्चित करण्यासाठी एकसमान निकष काय असावेत हे न्यायालयाला ठरवायचे होते. या काळात इतर संबंधित मुद्द्यांवरही विचार करता येईल, असेही न्यायालयाने म्हटले आहे.
अमिकस क्युरी सिद्धार्थ भटनागर म्हणाले की बहुतेक राज्यांमध्ये, पदोन्नती ज्येष्ठतेवर आधारित असतात, म्हणजेच अनुभवावर आणि गुणवंत अधिकाऱ्यांना पुरेसा विचारात घेतला जात नाही. कारण अधिकाऱ्यांच्या वार्षिक गोपनीय अहवालांचे (एसीआर) समान मूल्यांकन केले जात नाही.

बिहार निवडणुकीच्या पहिल्या टप्प्यातील प्रचार संपला

पटणा : 6 नोव्हेंबर रोजी होणाऱ्या पहिल्या टप्प्यातील मतदानाचा प्रचार मंगळवार, 4 नोव्हेंबर रोजी सायंकाळी 5 वाजता थांबला आहे. 6 नोव्हेंबर रोजी मतदान होत असलेल्या 18 जिल्ह्यांमध्ये आता जाहीर सभा शक्य राहणार नाहीत. लहान मेळावेही नाहीत. 5 आणि 6 नोव्हेंबर रोजी वर्तमानपत्रातील जाहिराती देखील बंद राहतील. आज सायंकाळी 5 वाजल्यानंतर, विधानसभा निवडणुकीच्या पहिल्या टप्प्यातील उमेदवारांना 5 नोव्हेंबरच्या रात्रीपर्यंत जनसंपर्क मर्यादित राहील आणि त्यांना मोठा मेळावाही जमवता येणार नाही.
बिहारमधील पहिल्या टप्प्यातील मतदानाची राजपत्र अधिसूचना 10 ऑक्टोबर रोजी जारी करण्यात आली. पहिल्या टप्प्यासाठी नामांकन प्रक्रिया 10 ऑक्टोबर ते 17 ऑक्टोबर दरम्यान झाली. नामांकन मागे घेण्याची शेवटची तारीख 20 ऑक्टोबर, दिवाळी होती. पहिल्या टप्प्यासाठी 18 जिल्ह्यांमधील 121 जागांसाठी नामांकन दाखल करण्यात आले होते. हे जिल्हे मधेपुरा, सहरसा, दरभंगा, मुझफ्फरपूर, गोपालगंज, सिवान, सारण, वैशाली, समस्तीपूर, बेगुसराय, खगरिया, मुंगेर, लखीसराय, शेखपुरा, नालंदा, पाटणा, भोजपूर आणि बक्सर आहेत. या 121 जागांसाठी एकूण 2,496 नामांकन दाखल करण्यात आले होते. छाननीनंतर, 1,939 वैध आढळले. यापैकी 70 उमेदवारांनी नंतर त्यांचे नामांकन मागे घेतले. त्यानंतर, नामांकन अनेक संचांमध्ये विभागले गेले, प्रत्येक उमेदवारासाठी एक नामांकन विचारात घेतले गेले, ज्यामुळे एकूण उमेदवारांची संख्या 1,314 झाली.

महत्त्वाच्या बातम्या

टॅरिफविरोधात अमेरिकन सर्वोच्च न्यायालयात बाजू मांडणार : वकील नील कात्याल

नवी दिल्ली : अमेरिकेचे राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांनी 'देशाच्या इतिहासातील सर्वात महत्त्वाच्या प्रकरणांपैकी एक' म्हणून वर्णन केलेल्या खटल्याचा युक्तिवाद करण्यासाठी भारतीय वंशाचे अमेरिकन वकील नील कात्याल बुधवारी अमेरिकेच्या सर्वोच्च न्यायालयात हजर राहणार आहेत. 1977 च्या आंतरराष्ट्रीय आपत्कालीन आर्थिक अधिकार कायद्याअंतर्गत टॅरिफ लादण्याचा अधिकार अमेरिकेच्या राष्ट्राध्यक्षांना आहे की अमेरिकन काँग्रेसला, हे या खटल्यात ठरवले जाईल. 54 वर्षीय भारतीय वंशाचे नील कात्याल हे याचिकाकर्त्यांचे प्रमुख वकील आहेत. नील कात्याल राष्ट्राध्यक्ष डोनाल्ड ट्रम्प यांना टॅरिफ लादण्याचा अधिकार नसून, तो अमेरिकन काँग्रेसला आहे, असा युक्तिवाद करतील.

भारतीय विद्यार्थ्यांना कॅनडाने दिला मोठा झटका

नवी दिल्ली : उच्च शिक्षणासाठी परदेशात जाण्याची कित्येक भारतीय विद्यार्थ्यांना इच्छा असते. अमेरिका आणि कॅनडा यांसारख्या देशांत दरवर्षी मोठ्या संख्येने विद्यार्थी शिक्षणासाठी जातात. यादरम्यान कॅनडाने असंख्य भारतीयांचे व्हिसा (पारपत्र) अर्ज नाकारल्याची माहिती समोर आली आहे. मागील वर्षीच्या तुलनेत ऑगस्ट 2025 मध्ये जवळपास चारपैकी तीन भारतीय विद्यार्थ्यांचे व्हिसा अर्ज रद्द केल्याचे इमिग्रेशनच्या आकडेवारीतून समोर आले आहे. कॅनडाने इतक्या मोठ्या प्रमाणात भारतीय विद्यार्थ्यांचे पारपत्र अर्ज का नाकारले? वृत्तसंस्था रॉयटर्सने दिलेल्या माहितीनुसार, कॅनडाने भारतीय विद्यार्थ्यांचे व्हिसा अर्ज नाकारण्याचे प्रमाण तब्बल 74 टक्के इतके आहे. ऑगस्ट 2023 मध्ये हा दर 32 टक्क्यांच्या आसपास होता. गेल्या दोन वर्षात जागतिक स्तरावर जवळपास 40 टक्के भारतीय विद्यार्थ्यांचे पारपत्र अर्ज नाकारल्याची माहिती आकडेवारीतून समोर आली आहे.

सपूरमध्ये भीषण रेल्वे अपघात

प्रवासी ट्रेन मालगाडीवर चढली, सहा जणांचा मृत्यू, अनेक जखमी

बिलासपूर : छत्तीसगडमधील बिलासपूरमधील लालखदानजवळ एक मोठा रेल्वे अपघात झाला. हावडा मार्गावर जाणारी एक प्रवासी रेल्वे मालगाडीशी समोरासमोर धडकली. या अपघातामुळे घटनास्थळी व्यापक घबराट पसरली. रेल्वेचे अनेक डबे रुळावरून घसरल्याने प्रवाशांमध्ये घबराट पसरली. मिळालेल्या माहितीनुसार, अनेक लोकांचा मृत्यू झाला आहे. रेल्वे प्रशासनाने तातडीने बचाव पथके आणि वैद्यकीय पथके घटनास्थळी पाठवली. स्थानिक प्रशासनही मदत करण्यासाठी पोहोचले. अपघातामुळे संपूर्ण मार्गावरील रेल्वे वाहतूक पूर्णपणे थांबली. अनेक गाड्या रद्द करण्यात आल्या किंवा वळवण्यात आल्या. बाधितांना भरपाई जाहीर करण्यात आली आहे. मृतांच्या कुटुंबियांना 10 लाख रुपये, गंभीर जखमी प्रवाशांना 5 लाख रुपये आणि किरकोळ जखमी प्रवाशांना 1 लाख रुपये देण्यात येतील. कोरबा पॅसेंजर ट्रेन आणि मालगाडीची टक्कर झाली. या अपघातात सहा जणांचा मृत्यू झाल्याचे वृत्त आहे. 12 हून अधिक प्रवासी जखमी झाल्याचेही वृत्त आहे. मृतांचा आकडा वाढू शकतो. सध्या बचावकार्य सुरू आहे.

"बिलासपूरजवळील रेल्वे अपघाताची बातमी अत्यंत दुःखद आहे. बिलासपूर जिल्हाधिकाऱ्यांकडून माहिती मिळाल्यानंतर, त्यांना सर्व शक्य ती मदत आणि मदत कार्याबाबत सूचना देण्यात आल्या आहेत. या कठीण काळात राज्य सरकार पीडित कुटुंबांसोबत आहे. रेल्वे आणि प्रशासकीय पथके तातडीने मदत आणि बचाव कार्यात गुंतली आहेत. जखमींच्या उपचारांसाठी सर्व आवश्यक संसाधने आणि वैद्यकीय मदत सुनिश्चित केली जात आहे. राज्य सरकार अत्यंत काळजीपूर्वक आणि संवेदनशीलतेने परिस्थितीवर लक्ष ठेवून आहे.
- मुख्यमंत्री साई

रेल्वे अधिकारी आणि कर्मचारी घटनास्थळी उपस्थित आहेत. अपघाताची माहिती मिळताच घटनास्थळी मोठी गर्दी जमली. रेल्वे प्रशासनाने घटनास्थळी वैद्यकीय पथक आणि बचाव पथक पाठवले आहे. स्थानिक प्रशासनही मदत करत आहे. या अपघातामुळे अनेक गाड्यांचे कामकाज विस्कळीत झाले आहे. अनेक गाड्या इतर मार्गांवर वळवण्यात आल्या आहेत. अपघाताचे कारण अद्याप कळलेले नाही. रेल्वेचे पथक घटनास्थळी पोहोचले आहे आणि तपास करत आहे. हा अपघात बिलासपूर-कटनी रेल्वे मार्गावर घडला आहे.

शेतकऱ्यांना पाच, तीन, दोन रुपये इतकी मदत; विमा धोरण चुकीचे : शरद पवार

बारामती : शेतकऱ्यांच्या पुढे यावर्षी मोठे संकट उभे आहे. त्यांच्या परिस्थितीला सरकारने जाणून घेतले पाहिजे. केंद्र सरकारने याबाबत काही पॅकेज जाहीर केले, जे फक्त एक भाग आहे. दुसरीकडे, शेतकऱ्यांनी विमा देखील घेतला होता. नुकसान झाल्यानंतर विम्याची रक्कम तातडीने मिळाली पाहिजे. मात्र, याबाबत माझ्याकडे काही तक्रारी आल्या आहेत. शेतकऱ्यांना पाच रुपये, तीन रुपये, दोन रुपये इतकी मदत मिळाली आहे. विमा धोरण चुकीचे आहे, अशी नाराजी ज्येष्ठ नेते शरद पवार यांनी व्यक्त केली. शरद पवार मंगळवारी (दि.4) बारामती दौऱ्यावर होते. गोविंद बाग येथील त्यांच्या निवासस्थानी पत्रकारांशी बोलतांना, त्यांनी ही नाराजी व्यक्त केली. पवार म्हणाले, संकटातील शेतकऱ्यांना शक्य तितक्या लवकर आर्थिक मदत करावी. राज्यामध्ये सामाजिक ऐक्य टिकवून ठेवण्यासाठी सगळ्यांनी खबरदारी घ्यावी. विशेषतः सरकारमध्ये जे आहेत त्यांचं कर्तव्य अधिक आहे. शरद पवार यांनी राज्य मंत्रिमंडळातील एका वरिष्ठ मंत्र्याच्या जातीयवाद वाढेल अशा प्रकारच्या वक्तव्यावर टीका केली आणि ते राज्याच्या हिताविरुद्ध असल्याचे सांगितले. मात्र, पवार यांनी कोणाला टोला लगावला याबाबत नेमकी माहिती दिली नाही. ज्यामुळे यावर चर्चा सुरू आहे. दरम्यान, राज्य निवडणूक आयोगाच्या मंगळवारी आयोजित पत्रकार परिषदेसंदर्भात विचारलेल्या प्रश्नावर शरद पवार यांनी, मला याबाबत काही माहिती नाही, असे उत्तर दिले.

शेतीचे पंचनामे करणाऱ्यासाठी ग्रामसेवकाकडून पैशाची मागणी!

जलालखेडा : राज्यात झालेल्या अतिवृष्टीमुळे शेतकऱ्यांचे मोठ्या प्रमाणात नुकसान झाले. नरखेड तालुक्यातील पेठेमुक्तापूर शिवारात अत्यंत गंभीर प्रकार उघडकीस आला आहे. येथील शेतकऱ्यांचे पंचनामे करणाऱ्या ग्रामसेविका श्वेता खांडे यांनी पंचनामे करण्यासाठी पैशाची मागणी केल्याचे समोर आले आहे. काही शेतकऱ्यांनी मागितलेली रक्कम दिली, तर काहींनी नकार दिला. ज्यांनी पैसे दिले, त्यांच्या खात्यात शासनाच्या निकषानुसार अनुदान जमा झाले, मात्र ज्यांनी पैसे देण्यास नकार दिला, त्यांच्या खात्यात अत्यल्प रक्कम जमा करण्यात आली, असा आरोप शेतकऱ्यांनी केला आहे.

भावपूर्ण श्रद्धांजली
प्रथम पुण्यस्मरण
स्मृतीशेष कुसुमताई ज्ञानदेव पाटील
शिक्षिका, प्रौढ महिला शिक्षण. महाराष्ट्र शासन पुरस्कार प्राप्त, समाजसेविका, सेलडोह, जि: वर्धा, (म.रा.)

मृत्यू: 05.11.2024
यांच्या पावन स्मृतीस विनम्र अभिवादन
: अभिवादक :
रजनी प्रभु फुलझेले मुलगी, इरा, रुचिका, प्रणित, विशाका, अनुराग, प्रभु फुलझेले नागपूर, सुजित ज्ञानदेव पाटील मुलगा, सुरेखा, मिल्याणी, कल्याणी, श्रेया पाटील सेलडोह व समस्त स्नेहीजन.

बुद्ध विहार समन्वय समिती खामला नागपूर द्वारा संचालित 'समन्वय मॅरेज ब्युरो'

विवाह जोडणी उपक्रम
दिनांक : 1/11/25 ते 15/11/25

ऑनलाईन नोंदणी :
http://samanwaymarriagebuero.com
तसेच वधु-वर परिचय
मेळावा
21/12/25
: संपर्क :
दामोदर लोखंडे 7038902608, सिद्धार्थ खोब्रागडे 9423122375, ए.के. पाटील 7972987584

“ संकटे ही यशाची पायरी असतात, फक्त धैर्याने त्यातून चालत राहा... ”

बहुजन सौरभ संपादकीय

देशाचे सार्वजनिक आरोग्य संकटात...

विआज देशातील सर्वच महत्वाची शहरे प्रदूषणाने गुदमरत आहेत. त्या शहरात राहणाऱ्या नागरिकांचे जीवन प्रदूषणामुळे धोक्यात आले आहे. एकीकडे 21 व्या शतकातील सुखासीन जीवनाचे मनोहरी चित्र उभे केले जात आहे. स्मार्ट सिटीचे स्वप्न दाखवले जात आहे. तर दुसरीकडे याच शहरांची फुफ्फुसे प्रदूषणाने निकामी होत आहेत. प्रदूषणामुळे या शहरातील नागरिकांचे आरोग्य धोक्यात आले आहे. प्रदूषणामुळे या शहरातील नागरिकांना फुफ्फुसाचे, हृदयाचे, रक्ताभिसरणाचे आजार मोठ्या प्रमाणावर होत आहेत. न्यूमोनिया, पक्षघात, हृदयविकार, फुफ्फुसाचा कर्करोग यासारखे मोठे आजार प्रदूषित हवेमुळेच होत आहेत. प्रदूषणामुळे दिल्लीसारख्या देशाच्या राजधानीची किती वाईट अवस्था झाली आहे. हे आपण पाहत आहोतच. मागील वर्षी प्रदूषणामुळे दिल्लीतील शाळा कॉलेजसना सुट्टी देण्याची वेळ प्रशासनावर आली आली होती.दिल्लीतील प्रदूषणाने धोक्याची पातळी केंव्हाच ओलांडली आहे. म्हणूनच दिल्ली हे जगातील सर्वाधिक प्रदूषित शहर बनले आहे. अर्थात ही काय भूषणावह बाब नाही उलट यामुळे देशाची मान खाली झुकली आहे. अर्थात त्यात आश्चर्य वाटण्यासारखे काही नाही, दिल्लीतील प्रदूषणावर नियंत्रण आणण्यासाठी ठोस उपाय करा. असा इशारा अनेक सामाजिक व सेवाभावी संघटनेने सरकारला दिला होता, मात्र सरकारने त्याकडे दुर्लक्ष केले.देशाची आर्थिक राजधानी असलेली मुंबई प्रदूषणाच्या बाबतीत देशाच्या राजधानीची बरोबरी करू लागली आहे. मुंबईचे प्रदूषणही उच्चतम पातळीवर पोहचले आहे. प्रदूषणामुळे लोकांना शुद्ध हवा मिळणे दुरापास्त झाले आहे. शुद्ध हवेसाठी लोकांना पैसे मोजावे लागत आहे. मुंबई - दिल्लीसारख्या मोठ्या लोकसंख्येच्या शहरात ऑक्सिजन बार सुरू करण्यात आले आहेत. एका तासाला 200 ते 500 रुपये मोजून नागरिक ऑक्सिजन विकत घेत आहेत. इतके होऊनही आपण त्यातून बोध घेत नाही. देशाची राजधानी असलेली दिल्ली आता प्रदूषणाचीही राजधानी बनली आहे. दिल्ली हे जगातील सर्वाधिक प्रदूषित शहर असल्याचा एक अहवाल मध्यंतरी आला होता. आता दिल्लीची विषारी हवा लोकांचा जीव घेत असल्याचे धक्कादायक अहवाल समोर आला आहे. दिल्लीतील सुमारे 15 टक्के रहिवासी प्रदूषणामुळे मरत आहेत. एका अभ्यासातून उघड झालेला हा अहवाल धक्कादायक आहे. हे आकडे 2023 मध्ये अपेक्षित मृत्यूंवर आधारित आहेत. इन्स्टिट्युट फॉर हेल्थ मेट्रिक्स अँड इव्हाल्युएशनने 1 नोव्हेंबर रोजी जाहीर केलेल्या आकडेवारीनुसार 2023 मध्ये झालेल्या एकूण मृत्यूंपैकी 17 हजार 188 रहिवाशांचा मृत्यू प्रदूषणामुळे झाला. याचाच अर्थ राजधानीत प्रत्येक सात पैकी एक मृत्यू हा प्रदूषणामुळे होतो. हा अहवाल धक्कादायकच आहे. जर वर्षाला प्रदूषणामुळे 15 टक्के मृत्यू एकट्या दिल्लीत होत असतील तर देशात किती लोकांचा मृत्यू प्रदूषणामुळे होत असेल याची कल्पनाच न केलेली बरी. उच्च रक्तदाब आणि मधुमेहापेक्षाही प्रदूषणाने अधिक मृत्यू होतो याला सार्वजनिक आरोग्य संकट म्हंटले पाहिजे. वर्षाला 15 टक्के मृत्यू प्रदूषणाने होतात हा अहवाल धोक्याचा इशारा देणारा आहे. यावर वेळीच उपाय केले नाही तर ही आकडेवारी वाढण्याची शक्यता आहे. त्यामुळेच वाढते प्रदूषण कमी करण्यासाठी वेळीच ठोस उपाय करायला हवेत. कारखान्यातून बाहेर पडणाऱ्या धुरातून प्रदूषणकारी घटक कमी करण्यासाठी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर करायला हवा. दगड खाणींवर नियंत्रण आणायला हवे. वाहनांची संख्याही कमी करायला हवी. प्रसंगी सम - विषम सारखे कठोर निर्णय घ्यायला हवेत. युरोपीय देशात प्रदूषण कमी करण्यासाठी काय उपाययोजना केल्या जातात याचा अभ्यास करायला हवा. नागरिकांनी सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्थेचा अधिकाधिक वापर केला पाहिजे. याशिवाय कचऱ्याचे योग्य वर्गीकरण आणि विल्हेवाट तसेच सौरऊर्जेच्या वापरावर भर द्यायला हवा. वृक्षारोपण करुन ते वृक्ष जगवले पाहिजेत. शासन, प्रशासन आणि नागरिकांच्या एकत्रित प्रयत्नांतूनच प्रदूषणाचा हा भस्मासुर रोखता येईल आणि प्रदूषणामुळे होणारे मृत्यूही कमी करता येईल.केवळ दिल्लीतच नाही तर दिल्लीसह देशातील प्रमुख शहरांनीही प्रदूषणाची धोक्याची पातळी ओलांडली आहे. दिल्लीप्रमाणेच मुंबई शहरातील हवेची गुणवत्ता देखील खालावली आहे. दिल्ली, मुंबई, कोलकाता, हैदराबाद, चेन्नई यासारख्या मोठ्या आणि महत्वाच्या शहरांना प्रदूषणाचा विळखा पडला आहे. या शहरात वातावरणातील प्रदूषणकारी घटक म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या पी.एम - 2.5 कणांचे प्रमाण 53.3 मायक्रोग्राम क्यूबिक मीटर या पातळीवर आले असून ते आरोग्य संघटनेने निर्धारित केलेल्या सुरक्षेच्या पातळीपेक्षा दहापटीने अधिक असल्याचे दिसून आले आहे. या मोठ्या शहरात वाहनांची संख्या मोठ्या प्रमाणात वाढत आहे. मुंबई, पुणे, नागपूर यासारख्या मोठ्या शहरात लोकसंख्येपेक्षा वाहनांची संख्या अधिक आहे. वाढत्या वाहनांमुळे प्रदूषणात भर पडत आहे. वाहनातून बाहेर पडणाऱ्या धुरात प्रदूषणाचे प्रमाण खूप असते. धूळ, कारखान्यातून निघणारा धूर, बांधकामातून पसरणारे कण, वृक्षतोड, पृथ्वीचे वाढते तापमान, प्लास्टिकचा भस्मासुर अशा अनेक कारणांमुळे प्रदूषणाचा आलेख उंचावत आहे. ■ ■

विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्यांमागचे वास्तव आणि संवेदनशील शिक्षणसंस्कृतीची गरज

भारताच्या वैद्यकीय शिक्षण क्षेत्रात अलीकडे एक गंभीर वास्तव समोर आले आहे. विद्यार्थ्यांमध्ये वाढत्या मानसिक तणावामुळे आत्महत्यांचे प्रमाण झपाट्याने वाढत आहे. राष्ट्रीय वैद्यकीय आयोगाने (NMC) सर्व महाविद्यालयांना विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्याविषयी संवेदनशील होण्याचे आणि समुपदेशन केंद्रे सुरू करण्याचे निर्देश दिले आहेत. 2023 मध्ये पुण्यातील एका प्रमुख वैद्यकीय महाविद्यालयात घडलेल्या आत्महत्येनंतर या विषयाची तीव्र जाणीव निर्माण झाली.

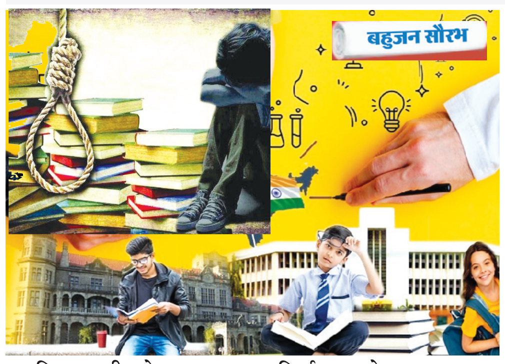

केंद्र सरकारने ‘मनःस्वास्थ्य जागरूकता उपक्रम’ सुरू केला असून, सर्व संस्थांना विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्याची जबाबदारी गांभीर्याने घेण्याचे आवाहन करण्यात आले आहे. राष्ट्रीय गुन्हे नोंद विभागाच्या (NCRB) आकडेवारीनुसार – 2022 मध्ये तब्बल 13,044 विद्यार्थ्यांनी आत्महत्या केल्या, त्यापैकी अनेक घटना IITs सारख्या केंद्रीय संस्थांमध्ये घडल्या.

यामुळे सर्वोच्च न्यायालयाने 2024 मध्ये दहा सदस्यीय राष्ट्रीय कार्यबल स्थापन केले, जे विद्यार्थ्यांच्या मानसिक आरोग्य सुधारासाठी कार्यरत आहे. तज्ज्ञांच्या मते, आत्महत्यांचे प्रमुख कारण म्हणजे भीती, असुरक्षितता आणि जातीय किंवा आर्थिक पार्श्वभूमीवर होणारा अपमान. अनुसूचित जाती, जमाती आणि ओबीसी विद्यार्थ्यांना अनेकदा मानहानी, भेदभाव आणि एकाकीपणाचा सामना करावा लागतो. या अन्यायकारक वातावरणामुळे त्यांचा आत्मविश्वास खचतो आणि मानसिक तणाव वाढतो. आरोग्य क्षेत्रातील तज्ज्ञांचे मत आहे की केंद्र सरकारने राज्यनिहाय मानसिक आरोग्य धोरण तयार करणे अत्यावश्यक आहे. विद्यार्थ्यांचा आवाज ऐकला गेला आणि त्यांचे मनोबल वाढविण्यासाठी योग्य वातावरण निर्माण झाले, तरच आत्महत्यांचे प्रमाण कमी होईल. आरक्षणाविषयी समज आणि शिक्षकांची भूमिका अत्यंत महत्त्वाची आहे. प्रत्येक वर्षी महाविद्यालयात प्रवेश घेतल्यावर एक विषय पुन्हा चर्चेत येतो - आरक्षण. ही चर्चा अनेकदा अज्ञान, पूर्वग्रह आणि जातीय अहंकारातून केली जाते.

संविधानाने दिलेले आरक्षण हे दया नव्हे, तर सामाजिक न्यायाचे साधन आहे. पण आजही काही ठिकाणी या संकल्पनेला चुकीच्या नजरेने पाहिले जाते. मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना ‘तू आरक्षणावर आला आहेस’ असे टोमणे मारले जातात, ज्यामुळे त्यांचा आत्मविश्वास खचतो. प्राध्यापक आणि संस्था चालक यांनी विद्यार्थ्यांना समान सन्मान, आदर आणि प्रोत्साहन देणे ही प्राथमिक जबाबदारी मानली पाहिजे. संस्थेचे वातावरण जातिनिरपेक्ष आणि प्रेरणादायी असले पाहिजे. देशात जातीभेद, प्रांतभेद, भाषा भेद अशा अनेक स्तरांवर भेद आहेत. हे वास्तव असून, हे मान्य करूनच भेदभाव होणार नाही आणि कुणालाही अपमानित केले जाणार नाही याची जबाबदारी महाविद्यालयांनी आणि प्रशासनाने घ्यायला हवी. आरक्षणाचा उद्देश फक्त नोकरी किंवा शिक्षणात जागा देणे नसून समान संधी निर्माण करणे हा आहे. शैक्षणिक संस्था म्हणजे केवळ ज्ञान देणारी केंद्रे नसून त्या संविधानिक अधिकार, बंधुता, मानवता आणि समानतेचे मूल्य जोपासणाऱ्या असल्या पाहिजेत. जर प्रत्येक शिक्षक आणि संस्था चालकाने या दृष्टीने संवेदनशीलता दाखवली, तर शिक्षण हे खऱ्या अर्थाने समता आणि बंधुतेचे शस्त्र ठरेल. विद्यार्थी हा आपलेच मूल आहे. त्याचा हात धरला, तर देशाचे आणि समाजाचे भविष्य उज्वल होईल. संस्था चालक, प्राध्यापक आणि कर्मचारी यांनी विद्यार्थ्यांकडे केवळ शिकणारे म्हणून नव्हे, तर आपल्या स्वतःच्या मुलाप्रमाणे पाहिले पाहिजे. शिक्षण ही केवळ ज्ञान देण्याची प्रक्रिया नाही; ती माणूस घडवण्याची आणि भावना ओळखून घेण्याची एक कला आहे. आजची पिढी अत्यंत सुखसोयींमध्ये वाढली आहे. दहावीपर्यंत आईने रोज बूट आणि मोजे घालून दिले, आजीने विचारले ‘डबा घेतलास का रे?’, पप्पांनी गाडीत बसवून शाळेत पोहोचवले. पिझ्झा, आमलेट, चॉकलेट यांच्याशिवाय त्यांचे जेवण अपूर्ण वाटते. अशा लाडात वाढलेल्या मुलांना जेव्हा महाविद्यालयात प्रवेश मिळतो, तेव्हा ते नव्या जगात येतात. इथे प्रत्येक गोष्ट स्वतः करावी लागते, स्पर्धा असते, ताण असतो आणि कधीकधी अपमानाची वेदनाही सोसावी लागते. जर अशा परिस्थितीत विद्यार्थ्यांना तुच्छतेचा, जातीय भेदभावाचा किंवा दुर्लक्षाचा सामना करावा लागला, तर त्यांचा आत्मविश्वास कोलमडतो आणि ते मानसिक तणावात जातात. अनेकदा हीच निराशा आत्महत्येपर्यंत पोहोचते. रोहित वेमुला आणि पायल तडवी यांच्या आत्महत्यांनी समाजाला जाग आणली आणि आपण प्रश्न विचारतो, ‘असे का झाले?’ प्रत्येक शिक्षक आणि कर्मचारी यांनी हे लक्षात ठेवले पाहिजे की प्रत्येक विद्यार्थी हा कोणाचा तरी मुलगा, भाऊ किंवा बहीण आहे. तोही कुणाच्या घरातील आशा आणि स्वप्न घेऊन येथे आला आहे. त्याच्याशी संवाद साधा, त्याच्या भावना ऐका आणि चुका शिक्षा देण्याऐवजी मार्गदर्शनाने सुधारण्याची संधी द्या. विद्यार्थ्यांना वाटले पाहिजे, ‘मी इथे एकटा नाही, माझे शिक्षक माझ्या पाठीशी आहेत.’ संस्था चालकांनी संस्थेचे वातावरण असे निर्माण करावे की जिथे विद्यार्थ्यांना सन्मान, सुरक्षितता आणि आधार मिळेल. प्रत्येक वर्गात आणि प्रत्येक प्राध्यापकाच्या वर्तनात ममतेची झलक दिसली पाहिजे. जेव्हा विद्यार्थ्यांना असे वाटेल की ‘माझे कॉलेज म्हणजे माझे कुटुंब आहे,’ तेव्हाच शिक्षणाचे खरे उद्दिष्ट पूर्ण होईल. ज्ञानासोबत करुणा आणि मैत्रीचे संस्कार व्हावेत. ■ ■

अनिल वैद्य
माजी न्यायाधिश
9657758555

शिक्षणाची दुरावस्था आणि भगवेकरण

भारतीय संविधानाने सर्व मुलांना मोफत आणि सक्तीचे शिक्षण मिळवण्याचा मूलभूत अधिकार दिला आहे. डॉ. बाबासाहेबांनी शिक्षणाला वाघिणीचे दूध म्हटले आहे. माणसाच्या प्रगतीसाठी शिक्षण हा एकमेव मार्ग आहे, असेही डॉ. बाबासाहेब म्हणतात. शिक्षण हे कल्पनाधिष्ठीत नसावे, ते विवेकनिष्ठ-विज्ञाननिष्ठ असावे, ते नुसत्या पदव्या वाटणारे नसावे, नीतिमान व आदर्श नागरिक घडावे हे संविधानाला अपेक्षित आहे. संविधानाच्या अनुच्छेद 51 ए (एच) नुसार प्रत्येक नागरिकाने ‘विज्ञाननिष्ठ दृष्टीकोण आणि शोधकबुद्धी व सुधारणावाद याचा विकास करणे होय.

या पार्श्वभूमीवर आपल्या शैक्षणिक धोरणाची आज अवस्था काय आहे? शिक्षणाचे स्वरूप ‘ज्ञानलालसा कमी आणि धनलालसा अधिक’ अशी झाली आहे. शिक्षणाचा संवैधानिक उद्देशच नाहीसा झाला आहे. ग्रामीण भागातील शिक्षणाची तर दयनिय अवस्था आहे. अनेक शाळेतील मुलांना साधी बेरीज वजाबाकी सोडा, स्वतःची नावे सुद्धा अचूक लिहिता येत नाही. आठवीपर्यंत परीक्षा न घेण्याच्या शासनाच्या पूर्वीच्या धोरणामुळे शिक्षणाचा दर्जा रसातळाला गेला आहे. अशी मुले आपसूकच स्पर्धेबाहेर फेकली जातात. शहरी भागातील अनेक नगरपरिषद, जिल्हा परिषदेच्या शाळांकडे शासनाचे जाणीवपूर्वक दुर्लक्ष आहे. पटसंख्या अभावी बंद केल्या जात आहे. त्या जागांवर सुपर मार्केट बनत आहेत. अनेक शहरातील रेल्वे रूळाशेजारी वसलेल्या झोपडपट्टीत, फुटपाथवर राहणाऱ्या, भटक्या विमुक्त जमातीतील असंख्य मुलांना शिक्षणाचा गंधही नसतो. शहरातील चौका -चौकात लहान मुले शाळेत जाण्याऐवजी फुगे, खेळणी विकताना, भीक मागतांना दिसतात. सरकारने शिक्षण क्षेत्राकडे पाठ फिरवली आहे. कारण शिक्षण आयोगानुसार शिक्षणावर GDP च्या किमान 6 टक्के खर्च करणे अपेक्षित आहे. तो केवळ 4.64 आहे. शिक्षणापासून मुलांना वंचित ठेवण्याचे हे धोरण होय. हे धोरण शिक्षणहक्क कायद्याचे उल्लंघन करणारे असून समानतेच्या तत्वाला नाकारणारे आहे. आज तंत्रज्ञान, एआयचे युग आहे. परंतु खेड्यातील मुलांमध्ये विविध कारणांनी डिजिटल निरक्षरता आहे. अनेक मुलांना ऑनलाइन प्रवेश अर्ज करता येत नाही.

अशी मुले शिक्षणातून आपोआप वगळली जातात. त्या मुलांना प्रतिष्ठित शिक्षण संस्थेचा विचारही करता येत नाही. कारण या संस्थेची फी भरण्यास त्यांची आर्थिकता नसते. दर्जेदार शिक्षणासाठी प्रशिक्षित व पूर्णकालीन शिक्षक - प्राध्यापकांची गरज असते. परंतु 2019 साली लोकसभेत सादर झालेल्या आकडेवारीनुसार IIT मध्ये अनुसूचित जाती जमाती व ओबीसी प्राध्यापकांच प्रमाण फक्त सहा टक्के आहे. खाजगी विद्यापीठात त्यांना कुठेही स्थान नाही. महत्प्रयासाने नोकरी मिळाली तरी त्याला या व्यवस्थेत टिकून राहणे आव्हानात्मक आहे.

श्रीराम बनसोड,
8208617748

शिक्षणात दिवसेंदिवस धार्मिकता बळावत आहे. भगवदगीता, वेद, पुराण, मनूस्मृती शिकवण्यावर भर दिला जात आहे. या जगात अस्तित्वात असलेल्या सर्व गोष्टी ईश्वरनिर्मित असून त्यावर टीका करता येत नाही अशी शिकवण दिली जात आहे. वास्तविक कोणताही धार्मिक ग्रंथ शिकवण्याची सक्ती हा संवैधानिक गुन्हा ठरतो. या मार्गाने वर्णव्यवस्था बळकट करून विषमतेला खतपाणी घातले जात आहे. यातून जातीयता दृढ केली जात आहे. याचा दुष्परिणाम मुख्य वंचित, मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांवर होत आहे. अमेरिकेतील सियटल शहरात जातीभेद विरोधात कायदा बनवून त्याची अंमलबजावणी केली आहे. भारतात तसे कायदे आहेत. परंतु अंमलबजावणीच्या अभावामुळे विद्यार्थ्यांच्या आत्महत्या होत आहेत.

IIT मुंबई मध्ये शिकणाऱ्या दर्शन सोलंकी या दलित विद्यार्थ्यांने 12 फेब्रूवारी 2023 रोजी आत्महत्या केली. 2014 मध्ये आयआयटीच्या अनिकेत अंभोरे या दलित विद्यार्थ्याने जातीय छळाला कंटाळून आत्महत्या केली. हिमाचल प्रदेशातील मीना चंदेल नामक विद्यार्थिनीने एम्स या संस्थेत MBBS साठी प्रवेश मिळविला होता. परंतु जातीय अत्याचारामुळे तिने आत्महत्या केली. डॉ. पायल तडवी या आदिवासी विद्यार्थिनीने जातीय हिंसाचारामुळे आपले जीवन संपवले. जानेवारी 2016 मध्ये घडलेली रोहित वेमुलाची आत्महत्या जातीय अत्याचाराचा भाग होता. त्याने विद्यापीठात आंबेडकर स्टुडेंटस युनियन स्थापन करून मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांच्या अन्यायाला वाचा फोडली होती. या प्रकरणात आतापर्यंत कोणासही शिक्षा झाली नाही. शिक्षणक्षेत्रात असलेली भेदभावाची दरी रुंदावत आहे. ते खालील आकडेवारीवरून दिसून येते.

1. सरकारी अनुसंधान व शिक्षा संस्थांमध्ये पीएचडी साठी उच्चवर्णीय 66.34 टक्के तर दलितांची टक्केवारी केवळ 8.9 आहे
2. असिस्टंट प्रोफेसर सवर्ण 89.69 टक्के आहे, दलितांची टक्केवारी 3.5, अन्य 6.8 टक्का आहे.
3. असोसिएट प्रोफेसर सवर्ण 92.65टक्के, दलित 2.88टक्के आणि अन्य 4.47 प्रतिशत आहेत.

सवर्णांचे वर्चस्व असलेल्या बहुतांश सर्वच क्षेत्रात दलित, मागासवर्गीयांचे प्रमाण नगण्य आहे. यशस्वी होणाऱ्या मागासवर्गीयांचा मानसिक छळ केला जातो, हिणवले जाते. परिणामी आत्महत्येचे प्रकरणे घडली जातात. केंद्रीय शिक्षणमंत्री धर्मेंद्र प्रधान यांनी लोकसभेला दिलेल्या माहितीनुसार सन 2014 ते 2021 या काळात IIT केंद्रीय विद्यालये आणि एनआयटी संस्थांमधे एकुण 112 विद्यार्थ्यांनी आत्महत्या केली. यात प्रामुख्याने दलित, मागासवर्गीयांची टक्केवारी अधिक आहे. या विरोधात संविधानात तरतुदी आहेत, रॅगिंग प्रतिबंधक कायदे आहेत परंतु त्याची अंमलबजावणी केली जात नाही. त्यांना न्याय मिळेल याची संभावना कमीच असते.

शिक्षण क्षेत्रात धार्मिकतेला खतपाणी दिले जात आहे. भारताचा धर्मनिरपेक्ष देश म्हणून उल्लेख केला जातो. राज्यघटनेच्या कलम 28 (1)व 28 (3)नुसार सरकारी आणि शिक्षण संस्थांमध्ये कोणत्याही विशिष्ट धर्माचे अथवा त्या धर्माच्या देवतेचे पूजन नियमबाह्य आहे, तो संवैधानिक गुन्हा ठरतो. अर्थात शाळांतून कोणत्याही एका धर्माच्या शिकवणीवर प्रतिबंध आहे. परंतु सत्ताधारी हे एका विशिष्ट धर्माला प्रचारित करत आहेत. त्यांच्या आशीर्वादाने अनेक सरकारी कार्यालयात, शाळेत सत्यनारायण पूजा होत आहे. राष्ट्रीय शिक्षण धोरण 2020 साली लागू झाले. या शिक्षण धोरणाच्या अभ्यासक्रमात ऋषीची दिनचर्या कशी होती, त्यांचा आहार कसा होता, गुरुकुल परंपरा कशी होती याची ओळख करून देणारा अभ्यासक्रम समाविष्ट आहे. मुंबई विद्यापीठाने मंदिर व्यवस्थापन हा व्यवसायिक अभ्यासक्रम सुरू केल्याची बातमी होती. धर्मनिरपेक्ष भारताच्या शिक्षणाचे धार्मिकीकरण करणे आणि शिक्षण क्षेत्राच्या मूलभूत गरजेकडे दुर्लक्ष करणे हे सरकारचे धोरण संविधान विरोधी आहे. ■ ■

कार्तिक पौर्णिमा (कार्तिको)

वर्षावासाचा कालावधी आषाढ पौर्णिमेपासून ते अश्विन पौर्णिमेपर्यंत या तीन महिन्यांचा असतो. या काळात बौद्ध भिक्खू एखाद्या विहारात राहून तेथे येणाऱ्या उपासकांना धम्मोपदेश करतात. हा काळ पावसाळ्याचा असल्यामुळे त्यांना एका ठिकाणाहून दुसऱ्या ठिकाणी धम्मप्रचारासाठी प्रवास करणे शक्य नसते. त्यामुळे या तीन महिन्यांच्या वास्तव्यास ‘वर्षावास’ असे म्हणतात. वर्षावासाच्या समाप्तीनंतर धम्मप्रचारार्थ बाहेर पडावयाचा महिना म्हणजे कार्तिक मास. कार्तिकी पौर्णिमेस भगवंताच्या जीवनात आणि त्यांच्या निर्वाणानंतरही अनेक महत्त्वपूर्ण घटना घडल्या. त्यापैकी पुढील पाच घटनांचा विशेष उल्लेख करावा लागतो.1)काश्यप बंधूंची धम्मदीक्षा काश्यप बंधू तिघे होते - उरूवेला काश्यप, नदी काश्यप आणि गया काश्यप. काश्यप गोत्रीय ब्राम्हण परिवारात जन्म घेतलेल्या या बंधूंनी यौवनातच गृहत्याग करून निरंजना नदीच्या काठी उरूवेला येथे स्वतंत्र आश्रम स्थापले. स्थानिक लोक त्यांना ‘जटाधारी काश्यप बंधू’ म्हणून ओळखत. सर्वात लहान गया काश्यप यांच्याकडे 200 शिष्य, नदी काश्यप यांच्याकडे 300 तर उरूवेला काश्यप यांच्या आश्रमात 500 शिष्य अध्ययन करीत असत. सारनाथ येथे भगवंतांनी प्रथम पंचवर्गीय भिक्खूंना दीक्षा देऊन धम्मचक्र प्रवर्तन सुरू केले. पुढे यश नावाच्या युवकाशी तसेच त्याच्या कुटुंबीयांशी संवाद होऊन त्या सर्वांनी दीक्षा घेतली. भिक्खूंची संख्या वाढत 60 झाली. भगवंतांना ज्ञानप्राप्ती झालेल्या उरूवेला प्रदेशात परतल्यावर त्यांच्या संघाचा प्रभाव वाढत गेला. उरूवेला काश्यप हे 125 वर्षांच्या वयात संघात दीक्षित झाले आणि कार्तिक पौर्णिमेच्या दिवशी निर्वाणास प्राप्त झाले. 2)धम्मसेनापती सारीपुत्रांची धम्मदीक्षा सारीपुत्र (उपतिस्य) आणि महा मौदगल्यायन हे दोन घनिष्ठ मित्र होते.

त्यांनी आचार्य संजय यांच्या शिष्यत्वात भ्रमण करताना बुद्धांचा संदेश ऐकला. भिक्खू अश्वजीत यांच्या सांगोपांग वर्तनाने प्रभावित होऊन त्यांनी बुद्धांचा धम्म स्वीकारला. अश्वजीतांनी सांगितलेल्या सिद्धांताचे सार असे होते.

‘जगातील सर्व धर्म कारणांमुळे उत्पन्न होतात. त्या कारणांचा आणि त्यांच्या निरोधमार्गाचा उपदेश तथागत देतात.’ यावरून सारीपुत्र आणि महा मौदगल्यायन यांनी आपल्या सहशिष्यांसह प्रवज्या घेतली. सारीपुत्रांना ‘धम्मसेनापती’ ही उपाधी बुद्धांनी दिली आणि ते बाळ राहुलाचे गुरु ठरले. शेवटी ई.स.पू. 484 च्या कार्तिक पौर्णिमेस सारीपुत्रांचे निर्वाण झाले. 3)सारीपुत्राच्या भावंडांची दीक्षा राजगृहाजवळील नालकग्राम (आजचे वडगाव किंवा सारीचक) येथे सारीपुत्राचा जन्म झाला. त्यांच्या आईचे नाव रूपसारी आणि वडिलांचे नाव वगंत असे होते. त्यांना तीन भाऊ आणि तीन बहिणी होत्या. सर्वांनी पुढे प्रवज्या स्वीकारून बौद्ध धम्मात प्रवेश केला. या सर्वांची दीक्षा कार्तिक पौर्णिमेलाच झाली. शेवटी आईलाही उपदेश देऊन सारीपुत्रांनी तिला ‘श्रोतापन्न’ पद दिले. तो दिवसदेखील कार्तिक पौर्णिमेचाच होता. 4)अग्रश्रावक महामौदगल्यायन यांची हत्या राजगृहाजवळील कोलीत हे भदंत महामौदगल्यायन यांचे जन्मस्थान. प्रवज्येनंतर बुद्धांनी सारीपुत्रांना ‘प्रधान धम्मसेनापती’ आणि महामौदगल्यायनांना ‘द्वितीय धम्मसेनापती’ म्हणून घोषित केले. सारीपुत्रांच्या निर्वाणानंतर पंधरा दिवसांनी, म्हणजेच ई.स.पू. 484 च्या कार्तिक अमावस्येच्या दिवशी निगंठनांनी महामौदगल्यायनांची हत्या केली. त्यांच्या धातूंवर राजगृहात चैत्य बांधण्यात आले. सांची आणि श्रावस्ती येथेही त्यांच्या अस्थी ठेवण्यात आल्या आहेत. या अस्थींचे दर्शन दरवर्षी नोव्हेंबर महिन्याच्या शेवटच्या रविवारी केले जाते. धम्मविरोधकांनी महामौदगल्यायनांच्या हत्येचा दिवस दिवाळी म्हणून साजरा करण्याची प्रथा पाडली. म्हणून बौद्धांनी दिवाळी न साजरी करता त्या दिवशी उपोसथ पाळावा, हे सांगितले जाते. 5)आधुनिक मूलगंधकूटी विहार श्रीलंकेतील अनागरिक धम्मपालांनी तक्षशिलेत सापडलेल्या भगवंतांच्या पवित्र अस्थी भारतात आणून सारनाथ येथे ‘मूलगंधकुटी विहार’ बांधला. या विहाराचे उद्घाटन 11 नोव्हेंबर 1931 रोजी झाले. दरवर्षी कार्तिक पौर्णिमेस या अस्थींची पूजा महलात मिरवणूक काढली जाते आणि त्यानंतर त्या परत विहारात स्थापन केल्या जातात. जगभरातील बौद्ध उपासक आणि भिक्खू या प्रसंगी सारनाथला उपस्थित राहतात. असा हा कार्तिक पौर्णिमेचा ऐतिहासिक आणि आध्यात्मिक महत्त्व असलेला दिवस आहे. ■ ■

तथागताची सत्यगाथा

देविदास राऊत
(बौद्धाचार्य)
मो. 8668238330

धम्म संदेश (कुंभकारोपमं उपाख्यान)

एकदा गौतम बुद्ध रस्त्याने जात असतांना एका कुंभाराकडे त्यांचे लक्ष गेले. तो कुंभार आपल्या कार्यात मग्न होऊन अत्यंत मन लावून मातीचे भांडे घडवत होता. बाजुला थोड्या अंतरावर दोन लहान मुले मातीचे खेळणे बनवून खेळत होते. ते खेळणी बनवत होते व मोडून टाकत होते. हे दृश्य पाहून भगवान बुद्ध त्या कुंभाराजवळ गेले व शांतपणे म्हणाले; ‘तू हे मातीचे भांडे मन लावून एकाग्रतेने बनवतोस; ते एक दिवस कधी तरी तुटणार आहे. त्याचप्रमाणे या विश्वातले सर्व काही अनित्य आहे, क्षणभंगुर आहे. या अनित्यतेची जाणीव ठेव आणि वर्तमान परिस्थितीत जागृत रहा. खरा आनंद व जीवनाचा अर्थ आत्ताच्या याच क्षणात आहे. भूतकालीन वा भविष्यकालीन घटनांचे काही निश्चित नसते. तू ज्याप्रमाणे मातीला आकार देतोस; त्याच प्रमाणे प्रत्येक मनुष्य आपल्या जीवनाला आकार देण्याचा प्रयत्न करतो.’

कुंभार नम्रतेने बुद्धाचा उपदेश ऐकत होता. त्याच्या चेहऱ्यावर शांततेचे आणि समाधानाचे हास्य उमटले. त्याने नम्रतेने बुद्धास वंदन केले.

या प्रसंगातून बुद्धाने माणसाच्या दैनंदिन जीवनातील अत्यंत साध्या व सोप्या उदाहरणातून निसर्ग नियमाची अनित्यता (अनिच्छा) समजावून सांगितली. निसर्गातील प्रत्येक गोष्टीचे अस्तित्व क्षणभंगूर, अनित्य व अस्थिर असते; हेच त्यातून त्यांनी सांगितले.

मातीची भांडी, खेळणी, शरीर, भावना, विचार, कृती सर्व काही ठराविक काळानंतर नष्ट होणार आहे. या सत्याची जाणीव ठेवणे; हाच बुद्धाचा उपदेश आहे. जसे हे मातीचे भांडे तयार होते, ते वापरले जाते आणि शेवटी ते तुटते; तसेच मानवी शरीराचे सुद्धा आहे. मनुष्य जन्म घेतो, तो मोठा होतो, वृद्ध होतो आणि शेवटी मृत्यू होतो. परंतु मातीचे भांडे तुटले, फुटले तरी त्याचे मूळ तत्त्व म्हणजे ‘माती’ कायम राहते. त्याचप्रमाणे मानवी जीवनातील मूळ ऊर्जा म्हणजे ‘धम्म तत्व’ सुद्धा कायम राहते. कारण ते अविनाशी आहे. जसे या विश्वातील प्रत्येक गोष्ट परिवर्तनीय आहे; मात्र परिवर्तनशीलतेचा हा नियम ‘अपरिवर्तनीय’ आहे. म्हणजेच हे ‘धम्म तत्व’ सुद्धा अपरिवर्तनीय व अविनाशी आहे. हे जेव्हा माणसाला कळू लागते; तेव्हाच माणसाला दुःखमुक्तीचा मार्ग सापडतो. भूतकाळ निघून गेला आणि भविष्य काळ अजून आलेलाच नाही. फक्त हा वर्तमान क्षण आपल्या हातात आहे. हा वर्तमान क्षण आपण सजगतेने जगू लागलो तर आपण अत्यंत नम्रतेने व संयमाने मानसिक शांततेला स्पर्श करू शकतो. हाच बुद्धाच्या धम्माचा व्यावहारिक मुलाधार आहे. म्हणूनच बुद्धाने माणसाला आत्म संयम व सजगतेचा संदेश दिला. त्यालाच बुद्धाने ‘अत्त दीप भव!’ म्हटले आहे. अर्थात स्वयं प्रकाशित बना. कुंभाराच्या कामात एकाग्रता आहे, कौशल्य आहे, संयम आहे आणि जागरूकता आहे. म्हणूनच तो सुंदर मुर्ती घडवू शकतो. आपण ही आपल्या कामात एकाग्रता, कौशल्य, संयम आणि जागरूकता ठेवून आपले आयुष्य सुंदर बनवू शकतो. हेच बुद्धाने या माध्यमातून सांगितले आहे. आपल्या दैनंदिन आयुष्यात जर आपण सावधानता (सती) आणि योग्य प्रयत्न (सम्यक व्यायाम) ठेवले; तर आपणही स्वतःचे आयुष्य सुंदर, स्थीर, शांत आणि दुःखमुक्त करू शकतो.

‘अनिच्चा’ (अनित्यता) हा निसर्ग नियम असल्यामुळे या जगातील सर्व काही क्षणिक व परिवर्तनीय आहे. म्हणून माणसाने जीवन जगताना सावधानता (सती) बाळगून वर्तमानात सजग राहिले पाहिजे. निसर्ग बदलांना शांततेने स्वीकारले पाहिजे. हाच धम्म जीवनाचा शाश्वत नियम आहे. वरील संवादात बुद्धाने साध्या व सोप्या भाषेत दैनंदिन जीवनातील कामाच्या उदाहरणातून मानवी जीवनाचे गहन सत्य शिकवले. मातीच्या भांड्याच्या तुटण्यातही जेव्हा माणसाला धम्म दिसतो व तो हे सत्य स्वीकारतो; तेव्हा त्याच्या मनातली भीती, आसक्ती, निराशा व दुःख आपोआप कमी होत जाते आणि मनुष्य प्रज्ञावान बनून तो शांत, समतोल आणि दुःखमुक्त जीवन जगू लागतो. हाच बुद्धाचा धम्मसंदेश आहे. ■ ■

प्रा. डॉ. भीमराव गोटे
9822235029

बुधवार,०५ नोव्हेंबर २०२५

Wednesday, 05 November 2025

“ अंधार कितीही गडद असो,
पण सूर्योदय होतोच आणि प्रकाश पसरतोच... ”

बहुजन सौरभ

BAHUJAN SAURABHA

महात्मा ज्योतीबा फुले यांचे समताधिष्ठित आधुनिक समाजाचे स्वप्न पूर्णत्वास नेण्याच्या हेतूने महाराष्ट्र शासनाद्वारे राज्यातील इतर मागास वर्ग (OBC), विमुक्त जाती-भटक्या जमाती (VJ, NT) व विशेष मागास प्रवर्ग (SBC) या समाज घटकांच्या विद्यार्थ्यांना स्पर्धात्मक युगात समान संधी प्राप्त व्हावी, या माध्यमातून उपेक्षित व वंचित बहुजन समाज घटकातील जनसमुहाचा शैक्षणिक, आर्थिक, सामाजिक विकास साधने, त्यासाठी शासनास उपाययोजना सुचविणे, त्या अनुषंगाने विविध उपक्रम राबवणे, व्यक्तिमत्त्व विकास साधणे, नोकरीसाठी विविध स्पर्धा परीक्षा, उद्योग, व्यवसाय इत्यादींसाठी कौशल्य प्रशिक्षण प्रदान करणे, कमकुवत घटकांचा सर्वसमावेशक सर्वांगीण शाश्वत विकास करणे इत्यादी विविध हेतूने महात्मा ज्योतिबा फुले व क्रांतीज्योती सावित्रीआई फुले यांच्या विचारकार्याचा वसा चालविण्यासाठी तथा या वंचित समाज वर्गाची उन्नती करण्यासाठी महाराष्ट्र शासनाने ‘महात्मा ज्योतीबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था’ (महाज्योती) या स्वायत्त संस्थेची स्थापना केलेली आहे. इतर मागासवर्गीय बहुजन कल्याण विभाग, महाराष्ट्र राज्य अंतर्गत 8 ऑगस्ट 2019 ला कंपनी कायदा, 2013 अंतर्गत कलम 8 नुसार स्थापन करण्यात आली. ही एक महाराष्ट्र शासनाच्या इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाची स्वायत्त संस्था आहे. एकंदरीत असा महाज्योती या स्वायत्त शासकीय संस्थेच्या प्रस्तावनेचा सार आहे.

म. फुलेंच्या विचाराला तडा देणारे राज्य शासन

ज्या त संघ लोकसेवा आयोग (PSC) नागरी सेवा परीक्षेचे पूर्व प्रशिक्षण, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग (MPSC) राज्यसेवा परीक्षेचे पूर्व प्रशिक्षण, MPSC गट ‘ब’ आणि ‘क’ सेवा परीक्षेचे पूर्व प्रशिक्षण, JEE/NEET/MHT-CET आदी स्पर्धात्मक परीक्षा पूर्व प्रशिक्षण, NET/SET पूर्व प्रशिक्षण, SSC-CGL, IBPS-PO, LIC-AAO, मिलिटरी भरती, UGC/ CSIR, NET, MH/ SET, MBA-CAT, TAIT, पोलीस भरती पूर्व प्रशिक्षण इत्यादी स्पर्धात्मक परीक्षांचे प्रशिक्षण देण्यात येते. उमेदवारांना रोजगाराची संधी मिळावी या करिता कौशल्य विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम या महाज्योती तर्फे राबविण्यात येतो. तसेच विविध संशोधन कार्याला प्रोत्साहन मिळावे याकरिता पीएचडी व एम. फिल करणाऱ्या उमेदवारांना अधिछात्रवृत्ती प्रदान करण्यात येते. पीएचडी करिता अर्थसहाय्य योजना, स्पर्धा परीक्षांसाठी आर्थिक सहाय्य योजना, कौशल्य विकास प्रशिक्षण तसेच रोजगार, विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी विद्यावेतन, शिष्यवृत्ती, फेलोशिप अनुदान देणे. वंचित व दुर्लक्षित गटांची शैक्षणिक आणि आर्थिक परिस्थिती उंचावण्यासाठी धोरणात्मक कार्यवाही करणे, स्वयंरोजगार, उद्यमशिलता, औद्योगिक घटकांची उभारणी व विकास यासाठी कौशल्य क्षमता निर्माण करणे, विविध सर्वेक्षण व संशोधन करून ग्रंथालये, ज्ञान बँक विविध क्षेत्रातील अभ्यास व समन्वय मंडळे स्थापन करणे, ते विकसित करणे, त्याची देखरेख करणे आणि त्यांचे व्यवस्थापन करणे, JEE/NEET परीक्षांची तयारी करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना पुस्तकांचे वाटप, कौशल्य विकास प्रशिक्षण इत्यादी बहुउद्देश लक्षात घेऊन उदात्त हेतूने महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती) या शासकीय संस्थेची निर्मिती करण्यात आली आहे. महाज्योतीच्या लाभार्थ्यांना योजनांचा लाभ पोहचविणे सुलभ व्हावे या हेतूने महाज्योतीचे विभागीय कार्यालय औरंगाबाद, नाशिक व पुणे येथे सुरु करण्यात आलेले असून मुंबई व अमरावती येथे विभागीय कार्यालय सुरु करण्याची कार्यवाही सुरु आहे. दि.26.02.2020 च्या शासन निर्णयान्वये संस्थेचे मुख्यालय नागपूर येथे स्थलांतरित करण्यात आलेले आहे. भारतीय संवैधानिक लोकशाही शासनव्यवस्थे अंतर्गत विविध शैक्षणिक आणि सामाजिक संस्था स्थापन करण्यामागे राज्य सरकारचा मुख्य उद्देश हा विद्यार्थी आणि नागरिकांमध्ये चिकित्सक व वैज्ञानिक दृष्टिकोन वृद्धिंगत करून त्यांचे जीवनमान उंचावणे हा असतो. परंतु महाराष्ट्र राज्यातील अलीकडच्या काही घटनांवरून वैज्ञानिक, संवैधानिक विचाराचे उल्लंघन होत असल्याची प्रकरणे पदोपदी सातत्याने दिसत आहे. वैज्ञानिक दृष्टिकोन हे संवैधानिक मूल्य सर्रास पायदळी तुडवून अंधश्रद्धा वाढीस लावण्याचा वर्तमान शासन व प्रशासनाचे कार्यक्रम चिंता उत्पन्न करणारे आहे.

महात्मा ज्योतीराव फुले यांनी आपल्या संबंध आयुष्यात सामाजिक व धार्मिक सुधारणा करतांना भट- पुरोहितशाहीद्वारे केले जाणारे धार्मिक, सामाजिक, मानसिक आणि आर्थिक शोषण, अभिजन वर्गाकडून कर्मकांडांना प्रोत्साहन देऊन अनाठायी वाढवले जाणारे धर्माचे अवडंबर, अंधश्रद्धांना घातले जाणारे खतपाणी, सामाजिक व धार्मिक अनिष्ट रूढी, प्रथा, परंपरा इत्यादी विरूद्ध फुले यांनी आपल्या ह्यातीत आजीवन संघर्ष करत कडाडून विरोध केलेला आहे. समतामूलक समाज निर्मितीचा व वैज्ञानिक दृष्टिकोन रूजवण्याचा त्यांनी सतत प्रयत्न केला. त्यामुळे महात्मा फुले यांचे कार्य केवळ भारतालाच नव्हे तर समस्त विश्वाला सर्वश्रूत तथा वंदनीय आहे. नुकतेच महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्थेच्या (महाज्योती) नागपूर येथील नवीन प्रशासकीय इमारतीचे भूमिपूजन राज्याचे मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या उपस्थितीत वेदोक्त मंत्रोच्चाराने करण्यात आले. यावेळी मंत्री चंद्रशेखर बावनकुळे, मंत्री अतुल सावे, राज्यमंत्री ॲड. आशिष जयस्वाल, राज्यमंत्री डॉ. पंकज भोयर, आमदार डॉ. परिणय फुके व इतर मान्यवर उपस्थित होते. भारतीय संवैधानिक लोकशाहीनुसार स्थापित राज्यशासनाचा अधिकृत असा कोणताही धर्म नसतो, अशी राज्यघटना सांगते. भारतीय राज्यघटनेच्या अनुच्छेद 51 (h) नुसार नागरिकांच्या मूलभूत कर्तव्यांपैकी ‘वैज्ञानिक दृष्टिकोन रूजवणे, मानवतावाद जोपासणे, शोधक वृत्ती जागी करणे, ज्ञान संपादन करणे, चिकित्सक व सुधारक वृत्ती विकसित करणे.’ असे तत्त्व या कलमा अंतर्गत राज्य घटनेत नमूद केलेले आहे. याचाच अर्थ असा की प्रत्येक भारतीय नागरिकाने, शासनाने व प्रशासनाने देखील वैज्ञानिक दृष्टिकोन तर्कसंगत आणि विचारपूर्वक दृष्टिकोन ठेवून अंधश्रद्धा आणि अज्ञानापासून दूर राहण्याचा प्रयत्न करायला हवा. मानवतावाद (Humanism) या अंतर्गत मानवी मूल्यांचा आदर करणे आणि इतरांप्रति सहानुभूती तथा करूणा बाळगणे हा भाव अंतर्भूत आहे. म्हणूनच प्रत्येकांनी इतरांप्रती मानवता आणि करूणा जपली पाहिजे. भारतीय समाजात शोधक व सुधारक वृत्ती या अंतर्गत नवीन गोष्टी शिकण्याची, चौकशी करण्याची आणि स्वतःच्या व समाजाच्या प्रगतीसाठी सुधारणा करण्याची इच्छा ठेवून कार्य करायला हवे. प्रत्येक भारतीय नागरिकाचे हे कर्तव्य आहे की त्याने वैज्ञानिक दृष्टिकोन जोपासायला हवे. अर्थात संविधान हे वैज्ञानिक दृष्टिकोन व चिकित्सक वृत्ती वाढवण्यावर भर देते. यामध्ये अंधश्रद्धा, अवैज्ञानिक संकल्पना किंवा सामाजिक अनिष्ट रूढींना थारा न देता नागरिकांनी सदोदित प्रगतीच्या मार्गावर राहावे, असा या अनुच्छेदाचा भाव आहे. ज्ञान मिळवण्याची व सुधारणा करण्याची वृत्ती वाढवली पाहिजे. अंधश्रद्धा, रूढी आणि अज्ञान यांपासून मुक्त होऊन तर्कशुद्ध व वैज्ञानिक विचारसरणी जोपासण्यास प्रवृत्त करायला हवे.

होमेश भुजाडे
मो. 91303 05912

भारतीय समाजातील सुधारणा आणि प्रगतीसाठी वैज्ञानिक दृष्टिकोनाचा प्रचार व प्रसार व्हायला हवा. जेणेकरून या कर्तव्यांमुळे भारतात एक प्रगत, विचारशील आणि विवेकी समाज घडू शकेल या उदात्त हेतूने हे कलम संविधानात नमूद केलेले आहे. त्यातून विज्ञानवादी दृष्टिकोन, संशोधक वृत्ती व चिकित्सक बुद्धीचा विकास करणे हे प्रत्येक नागरिकांचे आद्यकर्तव्य ठरते. असे भारतीय संविधान स्पष्टपणे निर्देश देत असतांना देखील त्याच संविधानाची शपथ घेऊन मंत्री पद भुषवणारेच शासनकर्ते वेदोक्त मंत्रोच्चाराने भूमीपूजनाचे कर्मकांडीय सोपास्कार उरकून संवैधानिक मूल्यांचे कसे उल्लंघन करतात हे बघता हे लक्षात आल्यावाचून राहत नाही. शासकीय इमारतीच्या विशिष्ट धर्माच्या व जातिच्या भटपंडीत पुरोहितांच्या हस्ते पूजा पाठ, धार्मिक विधी मंत्रोच्चार करून अभिजन वर्गाचे चातुर्वर्णीय वर्चस्व बिंबवण्याचा हा प्रकार अतिशय निंदनीय आहे. संबंधित शासनातील प्रशासनातील जबाबदार व्यक्तींनी हा प्रकार स्वतःच्या घरी केला तर कोणाचीही हरकत असण्याचे कारण नाही. कारण प्रत्येकांनी यांचा धर्म उपासना पद्धती घरी पाळावी. पण सार्वजनिक स्थळी देशाचा नागरिक म्हणून आपले कर्तव्य पार पाडावीत हा सार संविधानाचा आहे. परंतु शासकीय व सार्वजनिक कार्यात असल्या थोतांड धर्मविधीचे अवडंबर तेही जनतेच्या कराच्या पैशातून अवाढव्य व्यय करून आणि भरभक्कम दानदक्षीणा देवून करणे हे संविधानावर विश्वास ठेवणारे आणि महात्मा फुलेंच्या विचारांना मानणारे कदापी सहन करू शकत नाहीत.

ज्या विषमतावादी सनातनी वैदिक धर्माला, वर्णव्यवस्थेला, शोषणाला आणि कर्मकांडाला महात्मा फुलेंनी सदोदित विरोध केला. त्यांच्याच नावाने स्थापन करण्यात आलेल्या ‘महाज्योतीच्या’ शासकीय इमारतीच्या भूमीपुजना प्रसंगी शासन व प्रशासनाने जाणीवपूर्वक केलेला हा प्रकार संवैधानिक मूल्यांच्या व महात्मा फुलेंच्या विचारांविरोधी कृती आहे हे स्पष्ट होते. एका विशिष्ट धर्माच्या पद्धतीनुसार वेदोक्त मंत्रोच्चाराने इमारतीचे भूमिपूजन करणे आणि या कार्यक्रमास राज्याचे मा. मुख्यमंत्री, मा. महसूल मंत्री, लोकप्रतिनिधी व जनसेवेत तत्पर असलेले प्रशासनातील वरिष्ठ अधिकारी यांनी सहभागी होणे, हा महात्मा ज्योतीराव फुले यांचा तसेच भारतीय संविधानाचा उघड उघड जाणीवपूर्वक अपमान करणे होय. त्यामुळे महाज्योती कार्यालयाच्या शासकीय इमारतीची पायाभरणी संवैधानिक मार्गाऐवजी वैदिक कर्मकांडाने करत अंधश्रद्धा वाढवण्यास सदर शासन - प्रशासन संगनमताने खतपाणी घालते आहे हे उघड होते. अशाप्रकारे महात्मा फुलेंच्या विचारा विरोधी कृती करून त्यांच्या विवेकी विचाराला व समताधिष्ठित कार्याला जाणीवपूर्वक तडा देणे ही अत्यंत लाजीरवाणी बाब होय. याकामी पुढाकार घेणाऱ्या महाराष्ट्र शासन, महाज्योती, नागपूर सुधार प्रन्यास आणि सहभागी संबंध शासन व प्रशासन यांच्या या गैरसंवैधानिक घृणास्पद प्रकाराचा सर्वच स्तरातून जेवढा निषेध करावा तेवढा थोडाच आहे. ■ ■

माज

अनंतायन

ॲड. अनंत खेळकर
मो. 9370061677

नो कुडामातीच्या अन् टिनपत्राच्या घरात ते कुटुंब राहत होते. कालांतराने परिस्थिती बदलली. व्यापारात भरभराट झाली. सुख, समृद्धीची गंगा वाहू लागली. म्हणून ते कुटुंब आता उच्चभ्रू वस्तीत एका आलिशान बंगल्यात राहायला आले होते. एकेकाळी त्यांच्या शेजारी राहणाऱ्या एका कुटुंबातील व्यक्तीने त्यांच्या नातवाच्या वाढदिवसानिमित्त यांना आमंत्रित केले. म्हणून संपूर्ण कुटुंब दोनचार महागड्या गाड्यांच्या ताफ्यासह पोहचले. एका झोपडीबाहेर जमीनीवर संतरंज्या अंथरलेल्या होत्या. वस्तीतील कुटुंबातील सर्व सदस्य तेथे अल्पोपहार करीत होते. नव्याने श्रीमंत झालेल्या कुटुंबातील सर्वात ज्येष्ठ असणारी व्यक्ती तेथे बसली. इतरांशी गप्पागोष्टी करता करतानांच अल्पोपहाराचे आनंदाने सेवन करीत होती. पण त्यांच्या कुटुंबातील इतर सदस्य मात्र उभेच होते. आम्हाला खाली बसायची सवय नाही, शिवाय हे फराळ देखील साध्या हॉटेलातून आणलेले असल्याने आम्ही खाऊ शकत नाही, असे मत त्यांनी व्यक्त करताच त्यांच्या कुटुंबातील खाली बसलेली जेष्ठ व्यक्ती रागाने त्यांना म्हणाली, ‘आपण सर्वजण येथेच वास्तव्यास होतो. हे आपले मुळ आहे. आज पैसा आला म्हणून एवढा माज आणणे योग्य नाही. त्या लोकांना मी कधीही गरीब मानत नाही जे लोक झोपडीत राहतात. माझ्या मते खरे दरिद्री ते लोक असतात जे आपल्या संपत्तीचा रूबाब झोपडीवाल्यांना दाखवतात. जर कुणाजवळ शक्ती असेल तर त्याने अन्याय करू नये. ज्ञान मिळवले तर त्याचा दिखावा करायचा नसतो. कुणी प्रेम करीत असेल तर त्याचा विश्वासघात करू नये. तसेच जर संपत्ती कमावली तर मन अन् वर्तनात अहंकार येऊ द्यायचा नसतो. जिवाभावाच्या नात्यांचे आयुष्य हे कधीही पैशाने वाढत नसते, ते वाढते सभ्यता, संस्कार आणि आपुलकीच्या वागणूकीने. या गोष्टीचा ज्यांना विसर पडतो ती माणसे शेवटी एकाकी जिवन जगतात. आयुष्यात छोट्या छोट्या गोष्टींचा आनंद घेता आला पाहिजे. कारण आयुष्याच्या वळणावर जर मागे वळून बघितले तर याच कित्तेक छोट्या गोष्टी खुप मोठ्या असल्याची जाणीव करून देतात. आयुष्यात त्या व्यक्ती खऱ्या धनवान असतात, ज्या व्यक्ती इतरांच्या चेहऱ्यावर हास्य फुलवून त्यांचे मन जिंकत असतात. ■ ■

आत्मविश्वास, प्रतिभा आणि नव्या भारतातील स्त्रीशक्तीचे प्रतीक...

जे मिमाह रॉड्रिग्स हे भारताच्या महिला क्रिकेट संघातील एक चमकदार आणि आशादायी खेळाडू आहे. 5 सप्टेंबर 2000 ला मुंबई येथे जन्मलेल्या जेमिमाहने कमी वयातच क्रिकेटमध्ये आपली ओळख निर्माण केली आहे. भारतीय महिला क्रिकेटचा चेहरा बदलणाऱ्या नव्या पिढीत एक नाव तेजाने झळकते ते जेमिमाह रॉड्रिग्स. तिच्या बॅटमधून निघणारा प्रत्येक चौकार केवळ धावसंख्या वाढवत नाही, तर तो प्रत्येक भारतीय मुलीच्या मनात उमटणाऱ्या ‘मीही करू शकते’ या विश्वासाचा स्वर आहे. मुंबईसारख्या गजबजलेल्या शहरात जन्मलेली मुंबईच्या भांडूप भागात वाढल्या, सामान्य कुटुंबातून आलेली जेमिमाहच्या कुटुंबाने नंतर बँड्रा वेस्टमध्ये स्थलांतर केले, कारण तिथे खेळासाठी उपयुक्त सुविधा अधिक होत्या. तिच्या वडिलांनी स्वतः शाळेत मुलींसाठी क्रिकेट टीम तयार केली. कारण त्यांना आपल्या मुलीला संधी हवी होती. हीच होती त्या लहानशा स्वप्नाची पहिली पायरी. मैदानावर बॅट हातात घेताना तिच्या डोळ्यांत धडाडी होती, पण चेहऱ्यावर नम्रता होती, हाच तिच्या व्यक्तिमत्त्वाचा गाभा. क्रिकेट व्यतिरिक्त तिला हॉकीमध्येही रुची होती आणि तिने महाराष्ट्रातील 17 हॉकी संघातही भाग घेतला होता. जेमिमाहने केवळ वयाच्या 17 व्या वर्षी भारतासाठी पदार्पण केले. त्या वयात जिथे अनेक जण अजून दिशा शोधत असतात, तिथे तिने देशाचे प्रतिनिधित्व केले. तिच्या फलंदाजीमध्ये आक्रमकता आहे, पण त्याचवेळी ती तर्कशुद्ध आहे. तिचा टायमिंग, कव्हर ड्राइव्ह आणि स्मार्ट रोटेशन ऑफ स्ट्राइक हे आजच्या जागतिक दर्जाच्या महिला क्रिकेटमध्ये उदाहरण ठरत आहेत. जेमिमाह ने 2018 साली T20 आणि ODI कार्यक्षमतेत आंतरराष्ट्रीय पदार्पण केले. उजव्या हाताने फलंदाजी करणारी आणि अफ-ब्रेक गोलंदाजीही थोडी केली आहे. तिने अनेक उल्लेखनीय कामगिरी केल्या आहेत. उदाहरणार्थ 2017 साली 50 ओव्हर खेळात महिला क्रिकेटमध्ये दुय्यम महिलेत दोनशे रन गाठणारी खेळाडू होती. तसेच 2019 साली Women’s T20 Challenge मध्ये त्यांनी ‘सुपरनोव्हास’ संघासाठी सर्वाधिक रन्स केल्या आणि ‘प्लेयर ऑफ द सीरीज’ बनल्या. तिच्या कामगिरीमुळे भारतीय महिला क्रिकेटला नवीन ऊर्जा प्राप्त झाली आहे. तिची फलंदाजी केवळ धावा मिळवण्यापुरती नाही, तर संघाच्या विजयासाठी निर्णायक ठरतेय. जेमिमाह आपल्या कौशल्याने तसेच मैदानाबाहेरही एक प्रेरणा बनली आहे. ती तरुण खेळाडूंसाठी ‘मी ही करू शकतो’ अशी भावना जागृत करते. मोठ्या दडपणाखाली खेळणे, सार्वजनिक अपेक्षा आणि झपाट्याने बदलणाऱ्या ग्लोबल क्रिकेट स्पर्धांमध्ये टिकणे. हे सर्व जेमिमाहसारख्या तरुण खेळाडूंसमोर मोठे आव्हान आहे. तथापि, त्यांच्या विकासाची गती आणि तिच्या कामगिरीतील सातत्य पाहता, भविष्यात अजून मोठी कामगिरी करण्याची क्षमता त्यांच्यात आहे. पण हा प्रवास इतकाच गोड नव्हता. कधी संघातून बाहेर पडणे, कधी खराब फॉर्म, तर कधी सोशल मीडियावरील टीका, हे सर्व तिने सामोर घेतले. मात्र प्रत्येक वेळी ती परत आली अधिक परिपक्व, अधिक ठाम. भारतीय महिला क्रिकेट आता फक्त ‘पुरुष क्रिकेटची सावली’ राहिलेली नाही. स्मृती मंधाना, हरमनप्रीत कौर, दीप्ती शर्मा, आणि जेमिमाह रॉड्रिग्स यांसारख्या खेळाडूंनी या क्षेत्राला नवसंजीवनी दिली आहे. जेमिमाह केवळ खेळत नाही, ती प्रतिनिधित्व करते. त्या सर्व मुलींचे, ज्यांनी समाजाच्या संकुचित चौकटी मोडून आपले स्वप्न निवडले. ती केवळ खेळाडू नाही, तर एक सच्ची प्रेरणा आहे. तिच्या हसण्यात आत्मविश्वास आहे आणि तिच्या वागण्यात साधेपणा. मैदानावर ती जशी झुंजते, तशीच ती जीवनातही आशावादाची झुंज देते. तिचे सोशल मीडियावरील संवाद, संगीताची आवड आणि धर्मावरील विश्वास. हे सर्व तिच्या बहुआयामी व्यक्तिमत्त्वाचे दर्शन घडवतात. काल तिचा एकेक चौकार तिला ट्रोल करणाऱ्या भक्तडुक्कर पिलावळीच्या सणसणीत मुस्काडात लगावल्यासारखा बसत होता. तिला जवळजवळ आयुष्यातून उठवण्याचा प्रयत्न केला होता हराम्यांनी. दुसरे : याचे करीयर बरबाद होण्यात आनंद मानणे हे त्यांच्या पिढीजात नासक्या रक्तातच आहे. काही महिन्यांपूर्वी जेमिमाच्या वडिलांवर बेसलेस खोटे आरोप करून या पिलावळीने तिचे खार जिमखाना सदस्यत्व रद्द करायला लावले. ‘ती ख्रिश्चन आहे’ हा जणू तिचा दोष आहे, अशी वागणूक तिला दिली गेली. तिचे करियर संपवण्याचा घाट घातला. या नालायक जमातीच्या जिवघेण्या ट्रोलींगने ती खचली. ‘गँगरेप’ सारख्या धमक्यांनी ती डिप्रेशनमध्ये गेली. तिने क्रिकेट सोडण्याचा निर्णय घेतला. तिचे कुटुंबीय आणि कोच तिच्या पाठीशी भक्कमपणे उभे राहिले. मानसोपचार तज्ञाची मदत घेऊन तिला पुन्हा उभे केले. काल तिने अक्षरशः डोळे दिपवणारा खेळ करून आपल्या देशाला वर्ल्डकप फायनलची जवळजवळ बंद झालेली दारे उघडी करून दिली! सेमीफायनलला 338 धावांचा डोंगर पार करणे खायचे काम नव्हते. जेमिमाने नाबाद शतक करून सात वेळच्या विश्वविजेत्या ऑस्ट्रेलियाला लांब फेकून दिले. त्याचबरोबर भक्ताडांच्या ट्रोलिंगलाही सातासमूद्रापल्याड भिरकावून दिले! तिची ही खेळी पुरूष आणि स्त्रियांच्या वर्ल्ड कप नॉकआऊट फेरीमधली आजवरची रेकॉर्ड ब्रेक खेळी ठरली आहे.

जेमिमाह रॉड्रिग्स

प्रविण बागडे
9923620919

एवढेच नाही, तर जगभरातल्या महिला क्रिकेटसाठी ही ऐतिहासिक खेळी आहे. जेमिमाह हे केवळ एक उत्तम फलंदाज नाही, तर आधुनिक महिला क्रिकेटमध्ये बदल घडवू शकणाऱ्या व्यक्तिमत्वाचे प्रतीक आहेत. तसेच जेमिमाह ही केवळ एक क्रिकेटपटू नाही; तर ती नव्या भारतातील स्त्रीशक्तीचे जिवंत प्रतीक आहे. तिची कहाणी दाखवते की कसोटी, मेहनत आणि आत्मविश्वास यांचे संगम कसा महान क्षेत्रांसाठी मार्ग खुलवतो. पुढच्या काळात त्यांनी खेळाच्या प्रत्येक अंगावर आपली छाप सोडावी, अशी आशा बाळगावी. तिच्या बॅटमधून निघणाऱ्या प्रत्येक धावेसोबत भारतातील हजारो तरुणींना दिशा मिळते, आत्मविश्वास मिळतो आणि समाजाला एक नवीन संदेश मिळतो. ‘संधी दिली, तर मुलीही इतिहास घडवू शकतात.’ जेमिमाह, आज संपूर्ण भारत देशाला आणि प्रत्येक खऱ्या खूऱ्या भारतीयाला तुझा अभिमान आहे. तू आमच्या देशाची शान आहेस. आमचा देश प्रत्येक देशवासियाच्या धर्माचा, जातीचा, पंथाचा, वंशाचा आदर करणारा आहे. संविधानाने दिलेली समता आणि बंधुता जपणारा आहे. धर्माचा आणि देशाचा ठेका घेऊन जबरदस्ती करू पहाणाऱ्या भिकारड्यांना तू आज खऱ्या अर्थाने दाखवून दिलेस की, ‘किसी के बाप का हिंदोस्तान थोडी ही है?’ ■ ■

वाचकांचे विचारपिठ

बहुजन सौरभ

जाहीर लेखाचे वाचन

19 ऑक्टोबरला बहुजन सौरभमध्ये प्रकाशित विलास गजभिये यांचा लेख वाचुन आनंद झाला. आंबेडकरी विचारांना जगविख्यात माहिती देऊन दीक्षाभूमीचे महत्व सर्वसाधारण व्यक्तीला पचनी पडेल यात शंका नाही. हा लेख आज ए.सी.जे.पी. नागपूर साप्ताहिक सभा क्रमांक 615 मध्ये स्वतः वाचुन लोकांना कळविण्याची मी जबाबदारी स्वीकारतो. खरेच ही माहिती जनमानसपर्यंत पोहचविणे गरजेचे आहे असे मला वाटते. खुप खूप अभिनंदन

– देवेंद्र घरडे

... तर देश भुकेकंगाल होईल!

28 ऑक्टोबर एक महिनाही पूर्ण झाला नाही तर नागपूरमध्ये पुन्हा तोच आक्रोश असलेला शेतकरी जनसमुदाय रस्त्यारस्त्यावर आंदोलीत झालेला दिसतो आहे. 10 ऑक्टोबरचा दिवस. ओबीसी महामोर्चामध्ये लाखोच्या संख्येने ओबीसीसमाज एकवटून याठिकाणी ओबीसी विराट महिमोर्चाचे आयोजन करण्यात आले होते.

ओ बीसींचे आरक्षण धोक्यात आणणारा 2 सप्टेंबरचा काळा जीआर रद्द करण्यात यावा म्हणून विरोधात उभा ठाकलेला होता. तर एक महिन्याच्या आतच परत शेतकरी प्रचंड संतापाने नागपूरमध्ये महाएल्गार करताना दिसून येतात. शेतकऱ्यांचे बेहाल असून राज्यभर जागोजागी अनावर असंतोष उफाळून येत आहे. ऐन पीक हाती येण्याच्या हंगामात अतोनात पाऊस पडला, शेतकऱ्यांचे पीक वाया गेलेले आहे. शेतकरी पुरता खचून गेला. त्यामुळे शेतकऱ्यांना तातडीने मदतीची आवश्यकता असल्याने शेतकरी ‘सातबारा कोरा करा’, ‘कर्जमाफी करा’ या मागणीसाठी आंदोलित झालेले आहेत. त्याचे अवाढव्य चित्र महाएल्गारमध्ये दिसत आहेत. ‘निवडणुका आल्या की, शेतकऱ्यांना गाजर दाखवले जाते आणि शेतकरी संकटात सापडला की त्याला वाऱ्यावर सोडून दिले जाते.’ ही फसगत असल्याची जाणीव शेतकऱ्यांच्या आंदोलनातून स्पष्टपणे दिसत आहे. शेतकरी हा परंपरेने नाडला गेलेला आहे. बळीराजाच्या वंशाचा हा कष्टकरी समाज बळीराजाला ज्या पद्धतीने वामनाने नाडले, कपटाने त्याचे राज्य बळकावले त्याच पद्धतीने नागवला जात आहे. त्याच विचाराप्रणालीच्या वामनाच्या पावलावर पाऊल ठेवून शेतकऱ्याचे हाल या देशात चालू आहे. पिकापाण्याला रास्त भाव नाही. बाजारात नेलेला मालावर व्यापाऱ्यांची मनमानी. त्याच्या कष्टाला किंमत नाही आणि त्याच्या फजितीला पारावर उरलेला नाही. पिकांची नासाडी झाली त्यामुळे शेतकरी आता अस्वस्थ असून उद्विग्नपणे व्यक्त व्हायला लागलेला आहे. परंतु शेतकरी जेव्हा जेव्हा रस्त्यावर येतो तेव्हा तेव्हा मोठे आंदोलन उभे होऊनही त्याच्या पदरात फारसे काही पडताना दिसत नाही आणि म्हणून परंपरेने नाडला गेलेला शेतकरी हा वारंवार रस्त्यावर उतरताना दिसत आहे. त्याचे जर कायमस्वरूपी दुःखाचे निवारण झालेले नाही. त्याच्या समस्यांची उकल झाली नाही तर हा समाज हा पर्यायाने हा देश दुबळा होत जाणार आहे, हे ऐतिहासिक सत्य असून याचे भानही कुणाला राहिलेले दिसत नाही. जो कोणी शेतकऱ्यांसाठी उभा होतो त्याच्यावर डोळे लावून शेतकरी विश्वास ठेवतो. त्याच्या मागे उभा राहतो हे वास्तव शेतकरी संघटनेचे आंदोलन जोरात असताना, बायका-पोरांसह शेतकरी मोठ्या संख्येने त्या आंदोलनामध्ये जात होते, हे अनुभवले आहे. एका विशिष्ट पक्षाच्या विरोधात नवी राजकीय शक्ती उभी करण्यासाठी अन्ना हजारे वगैरे प्यादा वापरला, तद्वतच शेतकरी संघटनेचा आणि शेतकऱ्यांच्या शक्तीचा वापर करून महाराष्ट्रात शेतकरी आंदोलन पेटवण्यात आले. शेतकरी संघटनेच्या काही लोकांनी त्यामध्ये आपले उखळ पांढरे करून घेतले. परंतु शेतकऱ्यांचे दिवस काही पालटले नाही. त्याचे प्रत्यंतर असे झाले की त्यानंतर शेतकरी संघटना आणि शेतकरी पूर्णपणे विस्कटत गेला. राजकीय स्थित्यंतरे घडून गेलीत, पण शेतकरी उपेक्षितच राहिला आणि म्हणून वारंवार शेतकऱ्यांना रस्त्यावर उतरावे लागत आहे. शेतकरी मदतीची आतुरतेने वाट पाहत आहे. नेतृत्वावर विश्वास ठेवून शेतकरी मोठ्या संख्येने आंदोलनात सहभागी होतात. पण आंदोलन मोठे झाले की, थातूरमातूर बोलणी होऊन आंदोलनाची सांगता होते. शेतकऱ्यांच्या व्यथा काही संपत नाही. बेभरवशाचा शेतीला लागलेला शिक्का, शेतीसाठी वाढलेला लागत खर्च, पूर दुष्काळ नैसर्गिक आपत्ती, बी-बियाणे, खते कीटकनाशके वगैरेमध्ये फसवणूक आणि शेतकऱ्यांच्या मालाला भाव याबद्दलची अनास्था, आयात निर्यात धोरण, बड्या व्यापाऱ्यांचे बाजारावर नियंत्रण या बाबी शेतकऱ्यांच्या जीवावर उठल्या आहेत. धोरणात्मक निर्णय घेताना स्वामीनाथन आयोगाच्या शिफारशी लागू करणे तर दूरच, आंदोलनकर्त्यांशी वैरभावाने व्यवहार होतात. दिल्लीच्या सिमेवरील आंदोलन असो की, आणखी कुठलेही आंदोलन असो. उलट ‘शेतकऱ्यांच्या प्रश्नांवर राजकारण करु नका’ म्हणून शेतकऱ्यांच्या जीवनमरणाच्या प्रश्नांना बगल देणे ही कूटनीती शेतकऱ्यासह समाजातील सर्व घटकांना मातीत घालणारी ठरत आहे. या देशांमध्ये कृषी मंत्रालय आहे. कृषी विद्यापीठ आहेत. त्या माध्यमातून शेतीसुधारणा, कृषीविकास आणि पर्यायाने शेतकऱ्यांच्या दैनावस्थेत सुधारणा व्हायला पाहिजे तशा झाल्या नाही. स्वामीनाथन आयोगाने शेतकऱ्यांच्या समस्या सोडवण्यासाठी अनेक शिफारशी सरकारकडे सुपूर्द केल्या. त्यांचा गांभीर्याने विचार केला जात नाही. निर्णय प्रक्रियेतील उत्तरदायी मानवी घटकांत तशी इच्छा शक्तीच शिल्लक नाही. अगदी जाणून-बुजून कानाडोळा करून या देशांमध्ये शेतकऱ्यांचे अतिशय हाल केल्या जात आहे. याचे कारण म्हणजे शेतकरी हा खालच्या जातीतील शेतकरी आहे. चातुर्वर्ण्य व्यवस्थेमध्ये शूद्र शेतकऱ्याचे स्थान, कष्ट करणाऱ्याचे स्थान अतिशय खालच्या पातळीवर ठेवण्यात आलेले आहे. चातुर्वर्णातील इतर तीन वर्णांची सेवा करणे हे खालच्या शूद्र वर्णाचे काम आहे. त्याने फळाची अपेक्षा न करता कष्ट करत राहायचे आणि आपल्या जीवनाची राखरांगोळी करायची. अशा प्रकारची शिकवण त्याला परंपरेने दिलेली आहे. भारतीय ग्रामीण समाज मुख्यतः शेतीप्रधान व्यावसायिक राहीलेला आहे. शेतकरी शेतमजूर यांना शेतीशिवाय उपजीविकेसाठी अन्य साधन नाही. त्यामुळे शेतीला खूप महत्त्वाचे स्थान आहे. शेतकऱ्यांमध्ये जमीनदार आणि प्रत्यक्ष शेती करणारे, अल्पभूधारक शेती करणारे आढळतात. जमीनदारीमध्ये शेतीवर मालकी असणाऱ्या मूठभर बड्या हस्ती त्याही उच्च जात, तर त्यांच्या शेतात काम करणारा मोठा वर्ग निम्नजात. शेतजमीन पैकी शेकडा सत्तर-ऐंशी वाट्याचे भूमीस्वामी जमीनदार. मध्यम अल्पभूधारक शेतकरी जो प्रत्यक्ष शेतात राबतो, अल्पभूधारक किंवा लघु शेतकरी अधिक संकटात सापडलेला आहे. वर्ण जातीव्यवस्थेने आणि धर्म व्यवस्थेने शूद्र शेतकऱ्यांना संपत्तीचा अधिकार नाकारलेला आहे. त्यांनी कष्ट करावे आणि कष्ट करत रहावे हीच धर्माज्ञा. जमीन मालकी, शेती ही संपत्ती म्हणून उच्च जातवर्गाकडे मोठ्या प्रमाणामध्ये हस्तांतरित होती. जो कष्ट करणारा शेतकरी आपल्याला दिसतो, याच्याकडे तुटपुंजी शेती आजही आपल्याला दिसते. तर जमीनदार सावकार बडे व्यापारी गर्भश्रीमंतांकडे मोठ्या प्रमाणामध्ये हजारो, शेकडो एकर शेतीचा हिस्सा होता. तर शेतीमध्ये राबणारे कष्टकरी हे शेतमजूर होते. हळूहळू भूमीसुधार कायदे झाल्यानंतर या देशांमध्ये खालच्या जातीतील लोकांकडे शेती हस्तांतरित होऊन भूमिहीन शेतमजूर जे होते त्यांच्याकडे थोडीफार शेती यायला लागली, पण या तुटपुंज्या शेतीमध्ये किती उत्पन्न होईल याचे निश्चित नसते. सिंचनाच्या पुरेशा सोयी नाही, आहे तर वीज नसते. सरकारकडून बी बियाणे, खत, कीटकनाशके यांच्यावर सबसिडी मिळायला पाहिजे ती अलीकडे कमी करण्यात आलेली असल्यामुळे हा शेतकरी तुटून गेला. अल्पभूधारक किंवा लघु शेतकरी हा त्या शेतीमध्ये काय पिक घेतो आणि त्याला काय परवडते हे हे आता सगळ्यांच्या लक्षात येत आहे. परंतु हा इतका हतबल झालेला शेतकरी वारंवार संकटात सापडतो तरी मात्र त्याच्या समस्या काही सोडविल्या जात नाहीत. त्याला वारंवार रस्त्यावर उतरायला भाग पाडले जाते. ही अतिशय गंभीर बाब आहे. भारतात दररोज 2 हजार शेतकरी शेती सोडतात. 2001 ते 2011 या 10 वर्षात 2 कोटी शेतकरी कुटुंबानी शेती सोडली. 1947 साली देश स्वतंत्र झाला तेव्हा 80 टक्के जनता शेतीवर अवलंबून होती. आज 74 वर्षानंतर ही संख्या 55टक्के झाली आहे. 1950 साली शेतमजूरांची संख्या 28 ते 30 टक्के होती. ती आज 60टक्के झाली आहे. शेतकऱ्यांच्या आत्महत्या या नवीन जागतिकीकरणाच्या धोरणानंतरच वाढल्या व समोर आल्या हे ध्यानात ठेवावेच लागेल. (युगांतर साप्ताहिक) असे जर चालू राहिले तर शेतकरी शेती करणारे लोक कष्ट करणारे लोक घरी उपाशी मरतील पण शेतीत जाणार नाही. पर्यायाने अन्न पिकवणे जर कमी झाले तर देश भुकेकंगाल होऊन सामाजिक अरिष्ट ओढवल्याशिवाय राहणार नाही. अशी परिस्थिती निर्माण व्हायची नसेल तर शेतकऱ्याकडे संवेदनशीलपणे लक्ष देणे भाग आहे. हाच धडा शेतकऱ्यांच्या महाएल्गारमधून शिकणे हितावह ठरेल! ■ ■

अनुज हुलके,
9823883541

श्रावस्ती विहार वागधरा

ग्रामपंचायत - वागदरा, तहसील - हिंगणा, जिल्हा - नागपूर. विहारामध्ये नियमित वंदना, पौर्णिमा उत्सव, वर्षावास, धम्मचक्र प्रवर्तन दिन, बुद्ध, फुले, शाहू, आंबेडकर, सम्राट अशोक, यांच्या जयंतीनिमित्त कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात येते. विहाराचे सभोवताल भिंतीचे पक्के कंपाऊंड वॉल केली आहे. विहाराचे समोरील दर्शनीय भागात भगवान बुद्ध, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मूर्ती व पंचशील झेंडा स्थापित केला आहे. नविन पुनर्वसन असल्याने येथे समितीने बुद्ध विहारासाठी जागा मंजूर करून घेतली असून विहाराचे व्यवस्थापन समितीचे अध्यक्षा आशा जाधव, मंजुषा पाटील, दिपाली जाधव, ममता पाटील, अरविंद वाळके, संकेत पाटील, प्रतीम पाटील, चंद्रभान पाटील कार्यरत आहेत.

संवाद मित्र, डी.आर. कांबळे
मो.8600924170

सिकल सेल मुक्त भारतासाठी सामूहिक जबाबदारीचे आवाहन : तज्ज्ञांचे एकमत

नागपूर : सिकल सेल आणि मानसिक आरोग्य या विषयावर कार्यशाळा डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक सभागृह, उरवेला कॉलनी, नागपूर येथे मेत्तासेतू फाउंडेशन आणि बहार फाउंडेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने, तसेच BAHO, BANAE, सिकल सेल सोसायटी ऑफ इंडिया, नागपूर आणि इतर सहकार्य संस्थांच्या सहभागाने आयोजित करण्यात आली. कार्यक्रमाची सुरुवात सम्राट अशोक, क्रांतिसूर्य महात्मा ज्योतिराव फुले, राजश्री छत्रपती शाहू महाराज आणि भारतरत्न डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर या महामानवांच्या प्रतिमांना पुष्पार्पण करून करण्यात आली. प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. बी. एस. गेडाम, डॉ. अमोल दुबे, प्रा. डॉ. प्रांजली वाघमारे, डॉ. सुचित बागडे, डॉ. अशोक उरकुडे, जया संपत रामटेके आणि मिथुन चौधरी उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक मिथुन कुमार यांनी केले. वैद्यकीय ज्ञान आणि आरोग्यपूरक सूचना डॉ. अमोल दुबे यांनी सिकल सेल प्रतिबंधासंदर्भात माहिती देताना सांगितले की, 'लग्नापूर्वी सिकल सेल तपासणी आणि समुपदेशन गरजेचे आहे. गर्भधारणेनंतर आठ आठवड्यांच्या आत तपासणी करावी. जर पती-पत्नी दोघेही वाहक असतील, तर गर्भजल परीक्षण आवश्यक आहे.' त्यांनी सांगितले की AIIMS, नागपूर येथे ही सेवा मोफत उपलब्ध असून सुमारे 650 रुग्ण तेथे उपचार घेत आहेत. रुग्णांना मोफत निमोनिया लस देण्यात येते. त्यांनी 'ई-वैद्य' ॲपद्वारे सिकल सेल रुग्णांसाठी सोयीस्कर आरोग्य सेवा उपलब्ध असल्याची माहिती दिली. डॉ. बी.एस. गेडाम यांनी सिकल सेलच्या अस्थिरोगविषयक दुष्परिणामांवर प्रकाश टाकत सांगितले की, साध्या एक्स-रे पेक्षा MRI करून "Avascular Necrosis of Hip Joint" ची अवस्था ओळखता येते. सांधेदुखी व अस्थिबदल (Joint Replacement) या उपचारांमुळे रुग्णांना दिलासा मिळतो, असे त्यांनी नमूद केले. सिकल सेल आणि मानसिक आरोग्य प्रा. डॉ. प्रांजली वाघमारे यांनी सिकल सेल आजाराचा मानसिक आरोग्यावर होणारा परिणाम स्पष्ट केला. डॉ. सुचित बागडे यांनी सकारात्मकतेचा दृष्टिकोन मांडत सांगितले की 'सिकल सेल हा केवळ विशिष्ट समाजांमध्ये आढळणारा आजार नसून, तो निसर्गाने दिलेला सेल्फ-डिफेन्स मेकॅनिझम आहे.' जया संपत रामटेके यांनी सिकल सेल रुग्णांना घाबरू नये, तर आजारासोबत जगण्याचे धैर्य निर्माण करावे, असे आवाहन केले. प्रेरणादायी सिकल सेल वॉरियर्स इंजिनिअर प्रमोद धनविजय (वय 63, VRCE माजी विद्यार्थी, एक्झिक्युटिव्ह इंजिनिअर, MSEB) यांनी सांगितले की इच्छाशक्ती आणि जागरूकतेच्या बळावर कोणतेही आव्हान पेलता येते. डॉ. अशोक उरकुडे यांनी मागील 15 वर्षांत 39,000 रुग्णांची तपासणी झाल्याचे सांगितले. त्यांनी सिकल सेल रुग्णांसाठी सतत ओपीडी सेवा, CBC तपासणी, Hydro & yurea आणि Folic Acid औषधे मोफत उपलब्ध करून देण्याचे बहार फाउंडेशनचे कार्य अधोरेखित केले. या कार्यक्रमात 'टेलिमानस' मानसिक आरोग्य सहाय्य हेल्पलाइन क्रमांक 14416 जनसामान्यांसाठी प्रसारित करण्यात आला. विशिष्ट सन्मान आणि संकल्पना पद्मश्री इंजि. संपत रामटेके यांच्या स्मृतीतून मेत्तासेतू फाउंडेशन तर्फे डॉ. अशोक उरकुडे आणि संदीप मधुकर तामगाडगे, IPS यांना सामाजिक योगदानाबद्दल ट्रॉफी व सन्मानपत्र देऊन गौरविण्यात आले. मेत्तासेतू आणि बहार फाउंडेशन यांनी सिकल सेलग्रस्त व्यक्तींमधील जागरूक विवाह, उपजीविका व सबलीकरण कार्यक्रम राबविण्याची संकल्पना मांडली. उपस्थित मान्यवर आणि आयोजन समिती कार्यशाळेत डॉ. प्रदीप नगरारे, डॉ. नगरारे, जया रामटेके, वंदना गिरडकर, इंजि. राहुल परूळकर, इंजि. जयंत इंगळे , विजय तभाणे, मनोज रंगारी, शशिकांत हुमने, राजेश लोखंडे, सुरेश तामगाडगे, अरविंद गेडाम, डॉ. अशोक गांजरे, डॉ. गांजरे, डॉ. बनसोड, डॉ. हरीभाऊ गजभिये, डॉ. संजय चहांदे, संजीव गजभिये, रातीराम टेंभुर्णे, एम. एस. जांभुळे, सुनिता रामटेके यांनी सक्रिय सहभाग नोंदविला. कार्यक्रमाचे संचालन प्रीती नगरारे यांनी केले.

महत्वाचे

दीक्षाभूमी नागपूरचे सौंदर्यीकरण आयुक्तांना निवेदन

नागपूर : महाराष्ट्र शासनाने दीक्षाभूमी नागपूरचे सौंदर्यीकरण व बाजुच्या कॉटन रिसर्च सेंटर व आरोग्य विभागाची जागा घेऊन दीक्षाभूमीचे विस्तारीकरण त्वरित करावे अन्यथा आंबेडकरी जनता तीव्र आंदोलन पुन्हा करेल असा इशारा संबंधित विभागाच्या आयुक्तांना निवेदनाद्वारे दिला आहे. निवेदन देतांनी विशाल वानखेडे, राज रक्षित, अविनाश कठाणे, विनायक हाडके, प्रभाकर रंगारी, लिलाधर मेश्राम, रजनी पिल्लेवान, शालीनी वानखेडे, कविता लांडगे, शालीनी दुबे, सुनंदा वाघमारे, सरला मेश्राम, आर्यन कांबळे, शैलेश हटाले, रेशमा वासनिक, रेखा रामटेके व इतर उपस्थित होते.

5 नोव्हेंबरला ऐतिहासिक संघ जयंती समारंभ

नागपूर : येत्या कार्तिक पौर्णिमेला त्रिरत्न बौद्ध महासंघ केंद्र धम्मलोक तर्फे हा ऐतिहासिक संघ जयंतीचा कार्यक्रम दि. 5 नोव्हेंबर बुधवार रोजी कुकडे ले-आउट येथे पवार सभागृहात आयोजित करण्यात आला आहे. कार्यक्रमाची वेळ सकाळी 10.30 वाजता आहे. या कार्यक्रमात धम्मचारी मैत्रेयसागर यांचे संघ जयंती निमित्त प्रवचन होणार आहे. कार्तिक पौर्णिमेला भगवान बुद्धांनी अडीच हजार वर्षांपूर्वी वाराणसी येथे साठ भिक्षूंच्या उपस्थितीत संघाची स्थापना केली तो दिवस बौद्ध जगतात ऐतिहासिक संघ जयंती म्हणून साजरा केला जातो.

सम्यक बहुउद्देशीय संस्थेतर्फे जगदीश कुंभलवार यांचा सत्कार

नागपूर : भारतीय रेल्वे विभागात जगदीश कुंभलवार यांनी अत्यंत महत्त्वाचे पदावर तेहत्तिस वर्षे सेवा केली आणि नुकतेच ते सेवानिवृत्त झाले. त्या निमित्ताने त्यांच्या सेवानिवृत्तिचा कार्यक्रम करण लॉन येथे आयोजित केला होता. जगदीश कुंभलवार यांनी सामाजिक बांधिलकी जोपासत शासकीय सेवा जबाबदारीने पूर्ण केली. त्या निमित्ताने सम्यक बहुउद्देशीय संस्थेच्या वतीने संस्थेचे अध्यक्ष सच्चिदानंद दारूंडे आणि सचिव स्नेहा दारुंडे यांनी जगदीश कुंभलवार यांचा या कार्यक्रमात सत्कार केला. या प्रसंगी अनेक गनमान्य नागरिक उपस्थित होते.

विषमतेला विरोध करण्यासाठी समता सैनिक दलाची नितांत गरज

नागपूर : देशाला स्वातंत्र्य मिळून आठ दशके झाली. तरी या देशातील असमानता जातीयता धर्मान्धिता अंतर्गत बाह्य कटुता मोठ्या प्रमाणात वाढत आहेत. अशा परिस्थितीत भारतीय संविधान आणि देशाची लोकशाही तथागत बुद्धाचा व डॉ. बाबासाहेबांचा विचार हा टिकविण्यासाठी समता सैनिक दल हाच पर्याय असु शकतो. यासाठी घर तेथे सैनिक, गाव तेथे शाखा निर्माण करणे व प्रशिक्षित व अनुशासन बंध सुरक्षित व स्वरंक्षित करणे गरजेचे आहे असे प्रतिपादन भदन्त नाग दिपंकर महास्थविर यांनी केले. कुही तालुक्यातील मांगली माळणी येथे अनाथपिंडक बुद्ध विहार परिसरात समता सैनिक दल शाखा उद्घाटन व नामफलकाचे अनावरण करण्यात आले. या कार्यक्रमाला समता सैनिक दलाचे वरिष्ठ अधिकारी पृथ्वी मोटघरे, जयंता सहारे, प्रमोद खांडेकर, वृक्षराज निकोसे, प्रतिभा खेडकर, शांता कांबळे, जासुंदा मेश्राम, मिनाक्षी फुलझेले, सरपंच भास्कर सहारे यांनी मार्गदर्शन केल. या कार्यक्रमाला अनाथपिंडक बुद्ध विहार समिती मागली माळणी येथील नागरिक उपस्थित होते.

निधन वार्ता

किशोर हरिचंद्र रामटेके

नागपूर : किशोर हरिचंद्र रामटेके, वय 50 वर्षे. सार्वजनिक बांधकाम विभाग नागपूर येथील कर्मचारी यांचे अल्पशा आजाराने मदन हॉस्पिटल येथे निधन झाले. त्यांची अंत्ययात्रा नारा घाट येथे करण्यात आले.

नालंदा अकादमी वायफळ वर्धा बांधकामाला आर्थिक मदतीचा हात

नागपूर : नालंदा अकादमी, वर्धाचे संचालक अनुपकुमार यांनी सम्यक नागरिक संघ कार्यालय, डॉ. सुधीर भगत यांचे निवास डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर हाऊसिंग सोसायटी, न्यू मानकापूर, नागपूर येथे सदिच्छा भेट दिली. याप्रसंगी सम्यक नागरिक संघाच्या वतीने अनुपकुमार व त्यांचे सहकारी कपील वानखेडे यांचा शॉल व पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला. अनुपकुमार यांनी नालंदा अकादमीच्या कार्याबद्दल तसेच वर्धेपासून 17 किमी. अंतरावर वायफड येथे 9 एकर परिसरात नालंदा अभियान कॅम्पसच्या सुरू असलेल्या बांधकामाबद्दलसुद्धा सविस्तर माहिती उपस्थित सदस्यांना दिली. यावेळी सम्यक नागरिक संघाच्या सर्व सदस्यांच्या संमतीने 15,000 रुपयांचा चेक अनुपकुमार यांना सुपूर्द करण्यात आला. यानंतर सर्वांसाठी अल्पोपहाराची व्यवस्था करण्यात आली. सुधीर भगत यांनी अनुपकुमार व सम्यक नागरिक संघाच्या सर्व सदस्यांचे आभार मानले, सर्व सदस्यांनी अनुपकुमारना नालंदा अभियान कॅम्पसच्या कार्याला शुभेच्छा दिल्या व भविष्यातही कॅम्पसच्या कामासाठी आर्थिक सहकार्य करण्याचे आश्वासन दिले. प्रभाकर निमगडे, मिलिंद झोडे, डोंगरे, यश मलके, प्रल्हाद गजभिये, दिनेश भगत आदी उपस्थित होते.

'धम्म निनाद' गुरु शिष्यांचा सुरमई स्वर संवाद

नागपूर : स्वरदया क्रिएशन्स आणि बानाई नागपूर यांच्या संयुक्त विद्यमाने कामठी रोड स्थित डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आंतरराष्ट्रीय कन्वेषण सेंटरच्या अश्वघोष सभागृहात नुकताच 'धम्म निनाद' (गुरु शिष्यांचा सुरमई स्वर संवाद) झाला. विशेषतः हा कार्यक्रम नागपूरचे ख्यातनाम व्हायोलिन वादक संगीतकार सुरमणी पंडित प्रभाकर धाकडे यांच्या अमृत महोत्सवी वाढदिवसाच्या निमित्त आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमात गुरुजींच्या सर्व सुपरिचित शिष्यवर्गानी आपला सहभाग नोंदविला व गुरुजींच्या आणि शिष्य मिलिंद नंदागवळी यांच्या स्वरबद्ध केलेल्या मराठी व हिंदी भीम बुद्ध गीतांचे प्रस्तुतीकरण केले.

संगीत रसिकांनी कार्यक्रमाला उपस्थित राहून उत्स्फूर्त प्रतिसाद दिला व कार्यक्रम यशस्वी करण्यास मदत केली. या कार्यक्रमात नागपूरचे प्रतिथयश गायक-गायिका डॉ. अनिल खोब्रागडे, डॉ. अहिंसा तिरपुडे, डॉ. हेमलता पोपटकर, विणा उकुंडे, चंद्रशेखर शेंडे, हुशार गायकवाड, माधुरी वासनिक व मिलिंद नंदागवळी यांनी विविध गाणी सादर करून रसिकांची वाहवा मिळविली. संगीत समन्वयक म्हणून राजू काळे यांनी उत्तमरीत्या जबाबदारी पार पाडली. रिदम इन्चार्जची जबाबदारी रघुनंदन परसतवार यांनी उत्कृष्टपणे सांभाळली. इतर वादक कलाकार सचिन ढोमणे, श्रीकांत पिसे, अनिरुद्ध व रघुनंदन परसतवार, राजू गजभिये, नितीन अहिरे यांनी पण आपापली जबाबदारी उत्तम प्रकारे साथ संगत केली. समयोचित व उत्स्फूर्त निवेदन रीना पुरी यांनी केले. ध्वनी संयोजन ऋषभ ढोमणे यांचे होते.

प्रज्ञा शील करुणा बुद्ध विहार सोनेगाव राजा येथे तथागत बुद्ध यांच्या प्रतिमेचे अनावरण

नागपूर : प्रज्ञा शील करुणा बुद्ध विहार सोनेगाव राजा ता. कामठी, जिल्हा नागपूर येथे तथागत बुद्ध यांच्या प्रतिमेचे अनावरण भदन्त नाग दिपंकर महास्थविर यांनी केले. मूर्ती दानकर्ते बाबु हरदास एल एन बहुउद्देशीय संस्था व समता सैनिक दल यांच्या दान निधीतून करण्यात आले. कार्यक्रमाला समता सैनिक दलचे राष्ट्रीय जि ओ सी प्रदिप एस. डोंगरे यांनी केले. अतिथी म्हणून समता सैनिक दलचे वरिष्ठ अधिकारी पृथ्वी मोटघरे, राजकुमार वंजारी, प्रमोद खांडेकर, विजय ऊके, बि. एम. बागडे, प्रतिभा खेडकर, चंद्रभान भोवते, संघपाल चंदनखेडे, सचिन मेश्राम, ऋषी रंगारी, रमा ऊके, जासुदा मेश्राम, शांता कांबळे, कला रामटेके, ऊषा पिल्लेवान, सुनंदा हजारे, देवका सोनेकर, जिजा गजभिये, दीक्षा गजभिये आदी प्रामुख्याने उपस्थित होते. यावेळी मोठ्या संख्येने महिला पुरुष उपस्थित होते. प्रज्ञा शील करुणा बुद्ध विहार सोनेगाव राजा नविन वस्ती येथील नागरिक होते.

महामानव चॅरिटेबल ट्रस्ट, यवतमाळद्वारा

बुद्धीस्ट विवाह इच्छुक उप वर-वधु परिचय मेळावा रविवारला

नागपूर : महामानव चॅरिटेबल ट्रस्टद्वारा बुद्धीस्ट विवाह इच्छुक उप वर-वधु परिचय मेळावा रविवार दि. 9 नोव्हेंबर 2025 सकाळी 11.30 ते दुपारी 2.30 वाजेपर्यंत, स्थळ डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर सांस्कृतिक भवन कॉन्फरन्स हॉल, उर्वेला कॉलनी, छत्रपती चौक, नागपूर येथे आयोजित केलेला आहे. या मेळाव्यात बहुजन समाजातील सर्व इच्छुक मुला-मुलींनी आणि पालकांनी उपस्थित राहावे. तसेच विधुर, विधवा, घटस्फोटीत विवाह इच्छुक मुलामुलींनी सुद्धा सहभागी व्हावे. रंगीत फोटोसह बायोडाटा भरून नाव नोंदणी करावी. डॉक्टर, इंजिनिअर, बँक मॅनेजर, प्राध्यापक, वकील, अधिकारी वर्ग, पोलीस, शिक्षक, नर्स, क्लार्क, व्यावसायिक कंपनीचे अधिकारी, कर्मचारी, सरकारी, निमसरकारी कर्मचारी, कुशल, अकुशल कारागिर, शेतकरी, दुकानदार, ठेकेदारी कर्मचारी इत्यादी मुले-मुली उपस्थित राहतील. या कार्यक्रमास प्रमुख अतिथी प्रेमकुमार उके, वरिष्ठ पत्रकार, समाजसेवक नागपूर, प्रकाश बौद्ध धम्मसेना नागपूर हे उपस्थित राहणार आहेत. तरी तन, मन, धनाने सहकार्य करावे आणि उपस्थित राहावे. सर्व विवाह इच्छुक बुद्धीस्ट समाजातील युवक-युवतींनी उपवर-वधु परिचय मेळाव्यात सहभागी व्हावे अशी विनंती हर्षवर्धन ठमके, सत्यप्रकाश भगत, कमलाकर शेंडे, राहुल मेश्राम, प्रविण तुपसुंदरे, तुळशीदास ठमके, रेखा ठमके यांनी केलेली आहे.

आशीर्वादनगर ज्येष्ठ नागरिक गार्डन क्लब द्वारा स्नेहमिलन

नागपूर : मागील पाच वर्षापासून आशीर्वाद नगर गार्डन क्लबद्वारे अनेक समाजसेवी उपक्रमासह दिवाळी स्नेह मिलन पर्व अंतर्गत सर्व जुन्या नवीन सुरेल गाण्यांची मैफिल घडवून आणली. कार्यक्रमाची सुरुवात कैलास तानकर सेवानिवृत्त सहाय्यक पोलीस आयुक्त यांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन करून करण्यात आली. वासंती काथोटे यांनी 'गजाननाशी गणराया' ही गणेश वंदना सादर करून मैफिलीत रंग भरला. स्वतः कैलास तानकर यांनी 'प्रभू रामचंद्र कह गये सियासे' या गाण्याने प्रेक्षकास आपल्या सुरेल आवाजाची उधळण केली. तर जेष्ठ नागरिकासाठी 'ओ मेरी जोहराजबी तुझे मालूम नही' हे गाणे गाऊन महिला, पुरुष, जेष्ठ नागरिकांना सामूहिक नृत्य करण्यास बाध्य केले. ममता बावणे यांनी 'ज्योती कलश झलके' हे गाणे सादर करून मैफिल रंगवली. अन्वर शेख यांनी 'खिलते है गुल यहा' मोहम्मद रफी फेम के गाने वन्स मोर मिळविला. रोशनी सावरकर यांनी 'कसा बेभान वारा' हे मराठी प्रेम गीत गाऊन तरुण व ज्येष्ठ नागरिकांना मंत्रमुग्ध केले. कल्पना बनसोड यांनी 'सत्यम शिवम सुंदरम' हे गीत गाऊन संगीताची लयलूट केली. सोबतच सामाजिक कार्यकर्ते व कार्यक्रमाचे आयोजक सिद्धू कोमजवार यांनी 'जीवन के दिन छोटे सही, हम बडे दिलवाले' या गाण्यांनी प्रेक्षकाला आश्चर्याचा धक्का दिला. संध्या कुकडे यांनी मराठी भावगीत सादर केले. कार्यक्रमाला प्रमुख पाहुणे म्हणून आमदार अभिजीत वंजारी, काँग्रेसचे वरिष्ठ नेते गिरीश पांडव, यांची उपस्थिती लाभली त्यांचे मंडळातर्फे पुष्पगुच्छ देऊन स्वागत करण्यात आले. सिद्धू कोमजवार यांनी आपल्या प्रभागातील काही नवीन गायक यांना वाव देऊन त्यांना प्रकाशात आणले. अक्षरा हेंलुडे, यांनी नृत्य सादर करून लोकांची मने जिंकले. तसेच रूपा हेलुंडे, मोहन मिरासे, विलास कठाने, शुभम मोरांडे व यांनी गाणे गाऊन लोकांना मंत्रमुग्ध केले. या कार्यक्रमाचे संयोजक सिद्धू कोमजवार तसेच आयोजक आशीर्वाद नगर गार्डन क्लबचे सर्व सदस्य वामनराव साळवे, विजय कडू, प्रकाश पाचभाई, हरीष कोठेकर, विलास धिरडे, प्रकाश काळबांडे, विलास इटनकर, विजय भगत, प्रल्हाद शेंडे, प्रभाकर कुकडे, मधुकर ठाकरे, गुणवंत भोयर, भानुदास खेडकर, धनराज आकोटकर, अरुण परसापुरे, पुरुषोत्तम तातोडे, नामदेव नावाडे, नरेंद्र भुसारी, राजकिशोर कुशवाह, सहदेव मेटेकर, नरेश बोकडे, रमेश पाटील, डायाभाई मेहरे, दिगांबर पिंपळकर, गोविंद सालपे, श्याम कामत, यांच्या विशेष सहकार्यातून कार्यक्रम यशस्वी करण्यात आला. कार्यक्रमाचे संचालन कैलास तानकर यांनी केले तर आभार सुभाष गुजर यांनी मानले.

डॉ. संध्या पवार यांच्या मानसकन्या, पुत्रांनी साजरा केला 'पारिजात' कृतज्ञता सोहळा

नागपूर : वर्तमानात समाज प्रचंड असहिष्णू होत चाललेला आहे. त्यात संध्या पवार सहिष्णू होऊन मोठे कार्य करीत आहेत. त्यांचा हा वारसा त्यांच्या 40 मुला-मुलींनी आणि समाजाने पुढे न्यावा असा आशावाद वनराईचे अध्यक्ष डॉ. गिरीश गांधी यांनी व्यक्त केला. सामाजिक कार्यकर्त्या डॉ. संध्या पवार यांनी घडवलेल्या 40-45 मुलामुलींनी 'पारिजात' हा कृतज्ञता सोहळा आयोजित केला होता. याप्रसंगी ते अध्यक्षस्थानावरून बोलत होते. धनवटे नॅशनल कॉलेजच्या विमला देशमुख सभागृहात रविवारी हा कायक्रम झाला. कार्यक्रमाचे प्रमुख अतिथी डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठाचे माजी कुलगुरू डॉ. शरद निंबाळकर होते. सोबतच माजी आमदार संजीव रेड्डी बोदकुरवार, भाजपाचे महामंत्री अजय बोढारे, प्राचार्य डॉ. विजय सारथी, ज्येष्ठ साहित्यिक तथा संपादक शैलेश पांडे, सेवानिवृत्त मुख्याध्यापक आगुलवार, ज्येष्ठ पत्रकार अविनाश महालक्ष्मे, अग्रवाल स्टडी सर्कलचे संचालक जगदीश अग्रवाल आदी मान्यवर प्रामुख्याने व्यक्त झालेत.

डॉ. पंजाबराव देशमुख कृषी विद्यापीठाचे माजी कुलगुरू डॉ. शरद निंबाळकर यांनी वर्तमान व्यवस्थेतील दिखावूपणावर कठोर प्रहार केलेत. संध्या पवारसारखे काम करायला प्रत्यक्ष वाघाचे काळीजच लागते. त्यांचे कार्य हा समाजापुढील एक मोठा आदर्श आहे. त्याचे अनुकरण व्हावे. वणी विधानसभा क्षेत्राचे माजी आमदार संजीवरेड्डी बोदकुरवार यांनी संध्या पवार यांच्या महाविद्यालयीन जीवनातील समाजकार्यांना उजाळा दिला. त्यांचे नियोजन व कार्यशैलीवर विशेष चर्चा केली.

भाजपाचे नेते अजय बोढारे यांनी संध्या पवार यांच्या उत्तुंग कारकीर्दीचा आढावा घेतला. डॉक्टरेट मिळवूनही त्यांनी जिल्हा परिषदेच्या शाळेची शिक्षिका राहून मोठे कार्य करण्यात धन्यता मानली. बोढारे यांनी त्यांच्या विविध कार्यांवर प्रकाश टाकला. माजी प्राचार्य डॉ. विजय सारथी यांनी संध्या पवार यांचे विद्यार्थीदशेपासूनचे कार्य स्पष्ट केले. संध्या पवार यांचे काम अद्भुत आणि प्रेरणादायी आहे. त्या कार्यांची सर्वांनी दखल घेतली पाहिजे. हा आदर्श डोळ्यांसमोर ठेवून यावर प्रत्यक्ष कृती केली पाहिजे. संध्या पवारांचे कार्य पाठ्यपुस्तकातून विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचवले पाहिजे. नव्या जुन्या सर्व पिढ्यांनी यातून बोध घेतला पाहिजे. असे कार्य अनेकांनी सुरू केले तर समाजातून अनाथाश्रम आणि वृद्धाश्रम नक्कीच कमी होतील. असे प्रतिपादन प्राचार्य सारथी यांनी केले.

संपादक शैलेश पांडे यांनी संध्या पवार यांच्या महाविद्यालयात जीवनातील स्मृतींना उजाळा दिला. झरी तालुक्यातील मुकुटबन येथील सेवानिवृत्त मुख्याध्यापक आगुलवार यांनी जुन्या स्मृतिंना उजाळा दिला. संध्या पवार ही आरंभापासून प्रज्ञावंत, प्रतिभावंत आणि धडपडीची विद्यार्थीनी असल्याचे त्यांनी नमूद केले.

अग्रवाल स्टडी सर्कलचे संचालक जगदीश अग्रवाल म्हणाले, समाजात होणाऱ्या वाईट गोष्टींवर लेखणीने प्रहार करणारे मोजकेच आहेत. त्यावर प्रत्यक्ष आचरण तर त्याहूनही कमी होते. डॉ. संध्या पवार म्हणजे याचा आदर्श आहेत. त्या प्रत्यक्ष कृती करतात. डॉ. संध्या पवार आणि प्रा. संजय पवार यांचा यावेळी सत्कार झाला. त्यांच्या 40 मुला-मुलींनी कृतज्ञता व्यक्त केली. लोकनाथ यशवंत, राजा धर्माधिकारी, ज्ञानेश्वर रक्षक, आशुतोष शेवाळकर, डॉ. श्रीकांत गोडबोले, डॉ. मनोहर नरांजे, प्रकाश देशपांडे, सेवासदन संस्थेच्या सचिव भागवत, योग प्रचारक संजय खोंडे, क्षमाशंकर तिवारी, सर्वोदय आश्रमचे देशपांडे, अंनिसचे सुरेश झुरमुरे, बंडू शिंदे, प्रा. प्रशांत राऊत, अक्षरक्रांतीचे अध्यक्ष शंकर घोरसे, कवियत्री मीनल येवले, प्रभाकर तांडेकर, शि.वि.अ. शोभणे, पोलीस अधिकारी इसारकर. चिमुरचे इमरान कुरेशी, अमरावतचे माजी शिक्षणाधिकारी सायसिकमल, संध्या पवार यांचे जि.प. शाळांमधील माजी विद्यार्थी यांसह अनेक जण मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कुमुद तुमाने हिने प्रास्ताविकातून 'पारिजात' सोहळ्याची भूमिका स्पष्ट केली. सुनील इंदुवामन ठाकरे आणि निशिगंधा असनानी यांनी संचालन केले. आभार नलिनी सोनवणे हिने मानले.

PROPERTY FOR SALE
Prime Land with Construction for Sale
Wela (Hari), Shankarpur Road, Nagpur (Gramin)
Perfect for Educational Institutions:
Area 0.46 hectares (50,000 Sq. Ft) with construction around 35000 Sq. Ft., Ideal for Schools, College, Training Center, Residential Tution College, Hotel, Hostel, Ambusman Park

Contact : Sulay 9860361121

बहुजन सौरभ प्रकाशक, संपादक, मालक, मुद्रक सिध्दार्थ जीवन कांबळे यांनी देश प्रेस पब्लिकेशन, E-30/2, इंडस्ट्रीयल एरिया, सोनेगाव (सीम), हिंगणा, एम.आय.डी.सी., नागपूर - 440016 येथे मुद्रित केले व 9/2, स्वराज कॉलनी, मेडिकल कॉलेजच्या मागे, नागपूर-440027, येथे प्रकाशित केले. RNI No. MAHMAR 2020/84035 Printed, Owner by Siddharth Jiwan Kamble, Publisched at 9/2 Swaraj Colony, Behind Medical College, Nagpur 440027, Printed at M/S Desh Publication, E-30/2, Industrial Area, Sonegaon (SEEM), Hingna, MIDC, Nagpur-440016, Editor Siddharth Jiwan Kamble Email: bahujansaurabh@gmail.com Mobile: 9422860648